

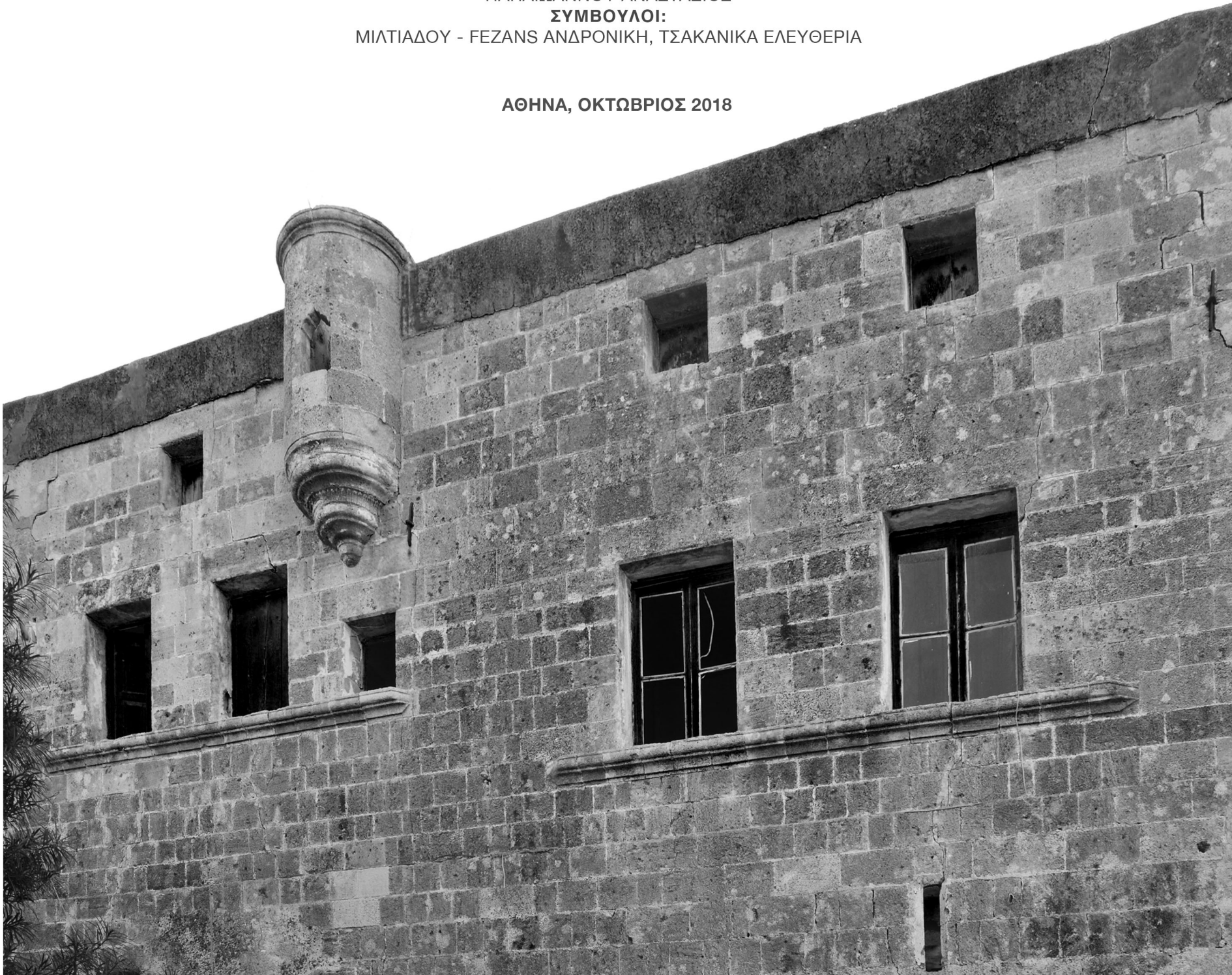
Ο ΠΥΡΓΟΣ ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗ

ΩΣ ΚΕΝΤΡΟ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΤΩΝ ΠΥΡΓΩΝ ΤΗΣ ΙΑΛΥΣΟΥ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: ΧΡΥΣΙΔΗ ANNA
ΕΠΙΒΛΕΨΗ:
ΠΑΠΑΙΩΑΝΝΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ
ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ:
ΜΙΛΤΙΑΔΟΥ - FEZANS ΑΝΔΡΟΝΙΚΗ, ΤΣΑΚΑΝΙΚΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

ΑΘΗΝΑ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2018

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

Ο ΠΥΡΓΟΣ ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗ ΩΣ ΚΕΝΤΡΟ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΤΩΝ ΠΥΡΓΩΝ ΤΗΣ ΙΑΛΥΣΟΥ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: ΧΡΥΣΙΔΗ ΑΝΝΑ

ΕΠΙΒΛΕΨΗ:
ΠΑΠΑΙΩΑΝΝΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ
ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ:
ΜΙΛΤΙΑΔΟΥ - ΦΕΖΑΝΣ ΑΝΔΡΟΝΙΚΗ, ΤΣΑΚΑΝΙΚΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

ΑΘΗΝΑ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2018

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του προπτυχιακού προγράμματος της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Ε.Μ.Π. Οφείλω να ευχαριστήσω θερμά τους ανθρώπους που συνέβαλαν στην ολοκλήρωσή της και ιδιαίτερα τον επιβλέποντα **Αναστάσιο Παπαιωάννου**, Καθηγητή του ΕΜΠ, για την καθοδήγηση και την στήριξη καθόλη την διάρκεια της εργασίας, καθώς επίσης και τις Σύμβουλους **Ανδρονίκη Μιλτιάδου** και **Ελευθερία Τσακανίκα**, Επίκ. Καθηγήτριες του ΕΜΠ, για τις πολύτιμες συμβουλές και τις γνώσεις.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω:

- Την **κα. Κ.Μανούσου – Ντέλλα** Δρ. Αρχιτέκτονα Μηχανικό και τον **κ. Γ.Ντέλλα**, Δρ. Αρχιτέκτονα Μηχανικό και προϊστάμενο στο Τμήμα Μελετών και Έργων Αναστήλωσης Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων της Υπηρεσίας Νεωτέρων Μνημείων και Τεχνικών Έργων Δωδεκανήσου, για τις συμβουλές τους και την παροχή υλικού, καθώς επίσης και για την συνδρομή τους στην επιτόπια έρευνα.
- την **κα. Σωτηράκη Ματίνα**, αρχιτέκτονα μηχανικό και εργαζόμενη στο Τμήμα Πολεοδομικών εφαρμογών Δωδεκανήσου, για την παροχή υλικού για τον δήμο της Ιαλυσού.
- Την **κα. Καμούτση Ευδοξία**, ιδιοκτήτρια του πύργου Καπετανάκη για την παροχή ελεύθερης πρόσβασης στον πύργο.
- Τον κάτοικο της περιοχής **κ. Κασιώτη Μιχάλη**, για την παροχή φωτογραφικού υλικού και πληροφοριών για την εξέλιξη του πύργου Καπετανάκη στον χρόνο.
- Τις φοιτήτριες του τμήματος Αρχιτεκτόνων, **Μητροπούλου Κλεάνθη - Νεκταρία** και **Αυγερινού Μαρία** για την βοήθεια στην αποτύπωση του πύργου Καπετανάκη.
- Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια μου και ιδίως τους γονείς μου **Φραγκиска Νιοτή και Δημήτριο Χρυσίδα** που με στηρίζουν οικονομικά και ηθικά καθ' όλη τη διάρκεια των ακαδημαϊκών σπουδών μου, καθώς επίσης και την αδελφή μου **Ζωή Χρυσίδα** για την βοήθεια στις μετρήσεις των πύργων.

Αντικείμενο της διπλωματικής εργασίας αποτελεί ο πύργος Καπετανάκη στην Ιαλυσό της Ρόδου και η μετατροπή του σε μουσειακό χώρο με στόχο την ανάδειξη της ιστορίας και της αξίας των διάσπαρτων αρχιτεκτονημάτων ατίστοιχης τυπολογίας που εντοπίζονται στην περιοχή της Ιαλυσού.

Οι πύργοι της Ιαλυσού γνωστοί και ως Τριαντενοί πύργοι, αποτελούν τοπόσημα τόσο για την πόλη της Ιαλυσού όσο και για το νησί της Ρόδου. Η ύπαρξή τους είναι ευρέως γνωστή, ωστόσο οι αναφορές περιορίζονται εκεί. Αποτελούν ένα θέμα που παρόλο που αναφέρεται σε πολλές βιβλιογραφικές πηγές δεν έχει διερευνηθεί.

Η εμφάνισή τους ξεκίνησε την Ιπποτική περίοδο και επικράτησε στην πόλη της Ιαλυσού για αιώνες. Σήμερα, όμως, τα δείγματα που σώζονται φέρουν περισσότερο χαρακτηριστικά Οθωμανικής περιόδου. Οι πύργοι της Ιαλυσού αποτελούν από τις ελάχιστες περιπτώσεις της αρχιτεκτονικής αυτής που σώζονται εκτός των τειχών της μεσαιωνικής πόλης της Ρόδου.

Ωστόσο, οι τεράστιες πολιτικές, πολιτισμικές και οικονομικές αλλαγές που υπήρξαν τον 19ο αιώνα, αποτέλεσαν αφετηρία για την εγκατάλειψη των κτισμάτων αυτών. Με την εμφάνιση των νεοκλασικών επαύλεων στην περιοχή, οι πύργοι γκρεμίζονται ασύδοτα. Η τάση εγκατάλειψης και εξάλειψής τους συνεχίζεται μέχρι και σήμερα. Καθώς δεν έχει προβληθεί η σημασία τους στην τοπική κοινωνία, βλέπουμε συνεχώς κτίσματα της αρχιτεκτονικής αυτής να εξαφανίζονται και στην θέση τους ορθώνονται σύγχρονες οικοδομές.

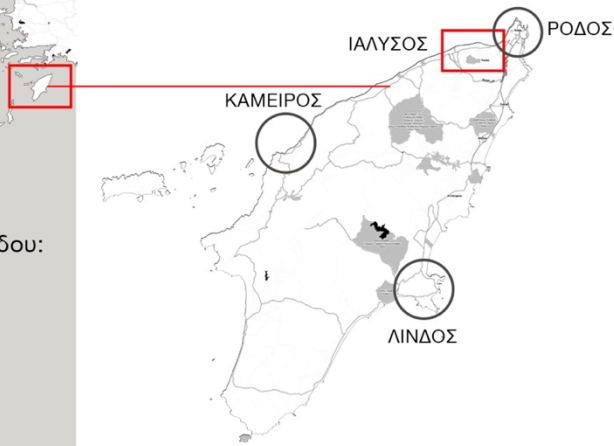
Η παρούσα διπλωματική εργασία αποτελεί μια πρώτη προσπάθεια αρχιτεκτονικής και οικοδομικής προσέγγισης των κτισμάτων αυτών καθώς επίσης και μία προσπάθεια ανάδειξης της ιστορίας και της αξίας τους, στοιχεία που είναι σημαντικό να γίνουν κτήμα όχι μόνον των ειδικών, αλλά και κυρίως των απλών κατοίκων του κάθε τόπου, διότι όπως λέει και το ρητό:

“λαός που δεν γνωρίζει το παρελθόν του δεν μπορεί να οικοδομήσει το μέλλον του.”

ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΟΛΕΩΣ ΡΟΔΟΥ

Γιαννιού Αγγελική – Μαρία, Πολεοδομικές επεμβάσεις στην πόλη της Ρόδου από την Ιταλοκρατία έως την ενσωμάτωση (1912-1950), ΤΕΕ Δωδεκανήσου

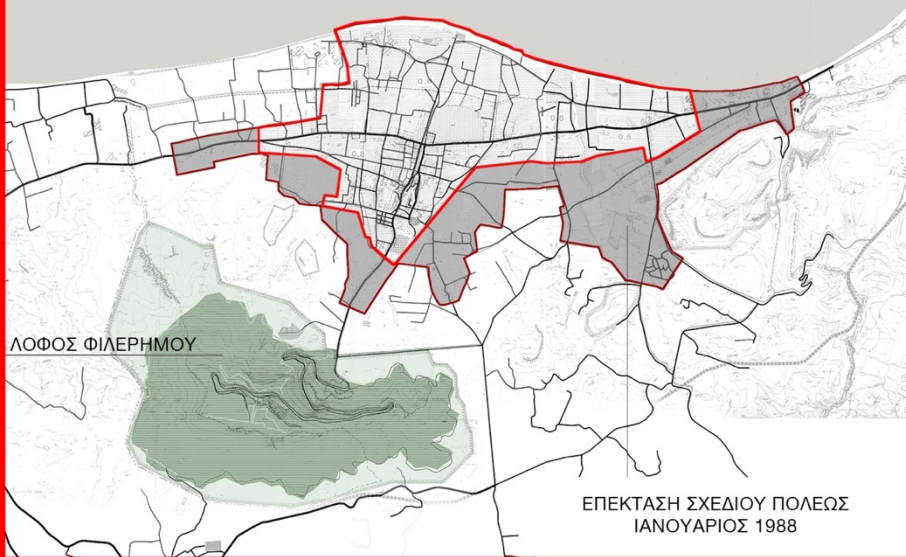
Πόλεις της αρχαίας Ρόδου:

Ιαλυσός

Κάμειρος

Λίνδος

ΙΑΛΥΣΟΣ - ΣΧΕΔΙΟ ΠΟΛΕΩΣ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:15.000

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:7.500

Η Ιαλυσός ήταν μία από τις τρεις πόλεις που ίδρυσαν οι Δωριείς άποικοι στη Ρόδο και τον 7ο αι. π.Χ., μαζί με την Αλικαρνασσό, την Κω, την Κνίδο, την Κάμειρο και τη Λίνδο, απάρτιζε τη δωρική εξάπολη. Έρευνες, που διεξήχθησαν τον 19ο αιώνα στα νεκροταφεία που περιβάλλουν την πόλη της Ιαλυσού, έδειξαν ότι υπήρχε δείγμα κατοίκησης από την προϊστορική περίοδο. Για την ιστορία της πόλης ωστόσο, δεν είναι γνωστά αρκετά στοιχεία, καθώς δεν έχει ερευνηθεί συστηματικά από αρχαιολόγους.

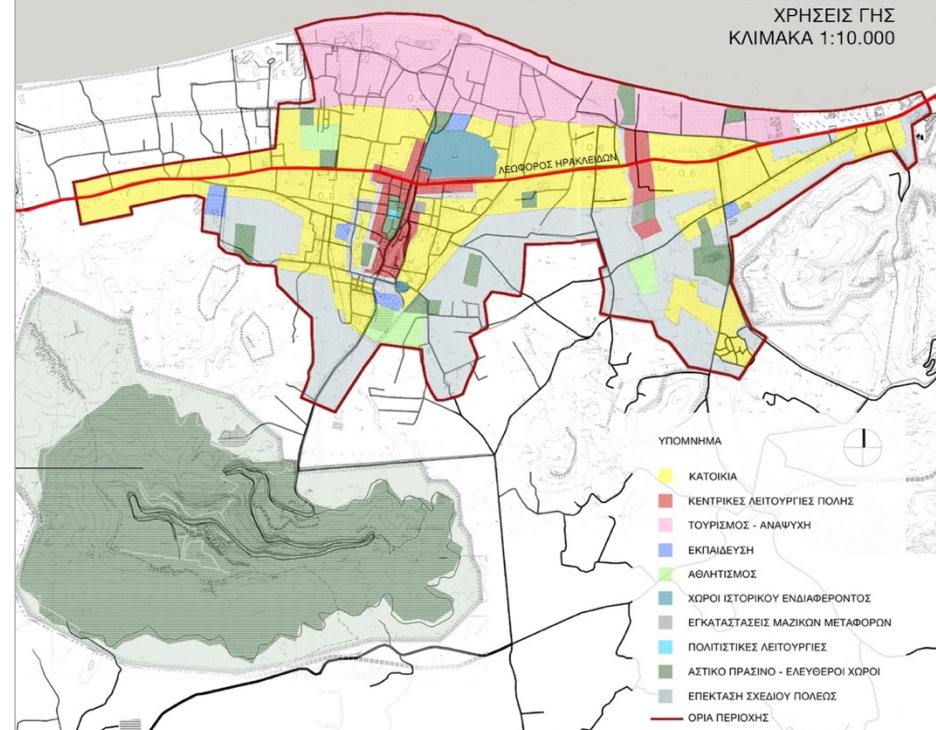
Σήμερα, η περιοχή της Ιαλυσού γνωστή και ως “Τριάντα”, αποτελεί το δεύτερο αστικό κέντρο μετά την πόλη της Ρόδου και καταλαμβάνει το βορειοδυτικό άκρο του νησιού. Είναι μια περιοχή που παρουσίασε ραγδαία ανάπτυξη πληθυσμού μετά το 1970 και συγχρόνως ανάπτυξη των τουριστικών υποδομών. Συγκεκριμένα σήμερα ο πληθυσμός της ανέρχεται στους 11.331 κατοίκους.

Τα τελευταία χρόνια, ο οικισμός της Ιαλυσού άρχισε να επεκτείνεται και προς τον λόφο της Φιλερήμου, που αποτελεί σημείο αναφοράς τόσο για την Ιαλυσό, όσο και για το νησί της Ρόδου καθώς εκεί υπήρχε μια από τις πόλεις της αρχαιότητας γνωστή με το όνομα «Αχαιά». (βλ. Σχέδιο πόλεως)

Το 2010, η Ιαλυσός εντάχθηκε στον δήμο Ρόδου, ενώ παλαιότερα ανήκε στον δήμο Ιαλυσού, που ήταν ένας από τους δέκα δήμους στους οποίους διαιρούνταν διοικητικά η Ρόδος.

Το κέντρο της πόλης της Ιαλυσού εντοπίζεται στην προέκταση της οδού Δημοκρατίας, όπου συναντάμε την κεντρική πλατεία του χωριού Τριάντα.

Στην πλατεία συγκεντρώνονται διάφορες λειτουργίες, όπως διοικητικά και πολιτιστικά κτίρια. Κεντρικές λειτουργίες συναντάμε και επί της Λεωφόρου Ηρακλειδών, που συνδέει το κέντρο της πόλης της Ρόδου με το αεροδρόμιο. Κατά μήκος της παραλίας συναντάμε χρήσεις που αφορούν τουρισμό και αναψυχή, ενώ στον υπόλοιπο οικισμό η κύρια χρήση είναι κατοικία. (βλ. Γενικό πολεοδομικό σχέδιο Ιαλυσού – Χάρτη χρήσεων)

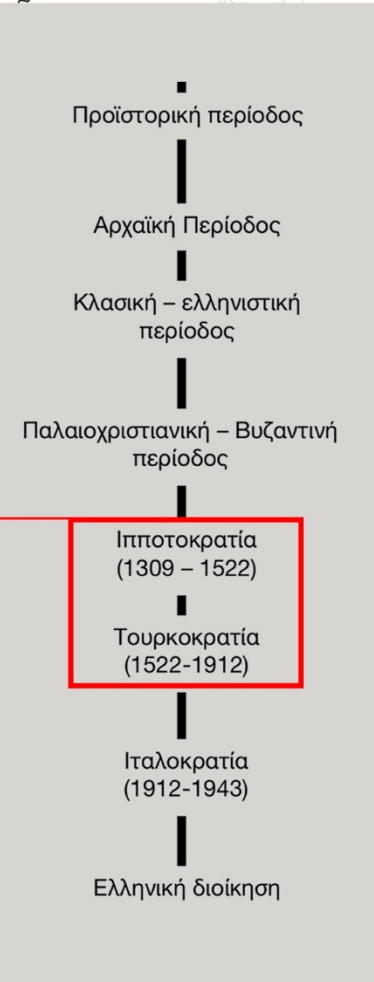
Η Ιαλυσός αποτελούσε τόπο διακοπών των εύπορων κατοίκων της Ρόδου, ήδη από την περίοδο της Ιπποτοκρατίας. Έτσι, εκτός από τα διάφορα αστικά κτήρια που συναντάμε στη μεσαιωνική πόλη της Ρόδου, υπάρχει και μια σειρά κτισμάτων με τα χαρακτηριστικά της μεσαιωνικής αρχιτεκτονικής στην ύπαιθρο. Τις λεγόμενες οχυρές κατοικίες ή πύργους που συναντάμε στην περιοχή των Τριαντών αποτελούν ψηλά οχυρά οικοδομήματα που βρίσκονταν συνήθως απομονωμένα. Η μορφή τους επικράτησε για αρκετούς αιώνες στην Ιαλυσό με μικρές παραλλαγές, αλλά και σημαντικές σύγχρονες επισκευές και παρεμβάσεις που αλλοιώνουν την μορφή τους. Οι περιπτώσεις που σώζονται σήμερα πιθανόν να αποτελούν δείγματα της Οθωμανικής περιόδου με υστερογοθτικές επιρροές.

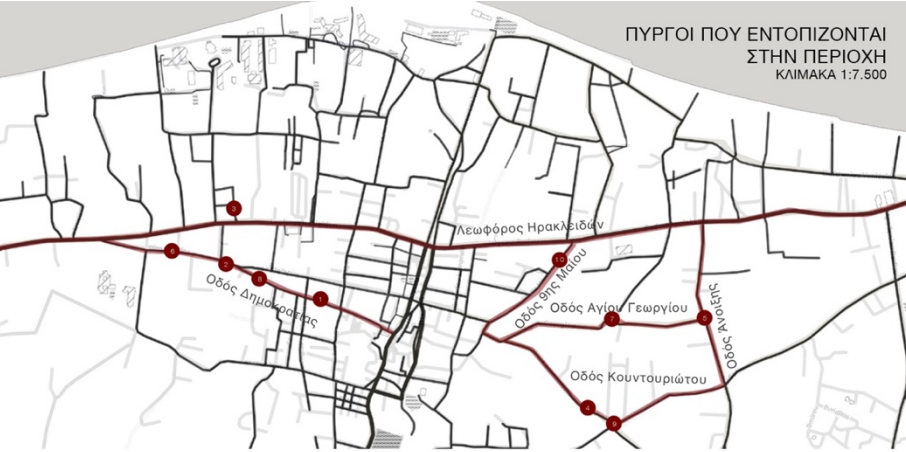
Εξαιτίας των πολιορκιών που υπέστη το νησί της Ρόδου στο πέρασμα των αιώνων θεωρείται ότι οι πύργοι αρχικά κατασκευάστηκαν ως αμυντικές κατασκευές για να αντιμετωπιστούν οι κίνδυνοι που απειλούσαν την περιοχή, ενώ συγχρόνως παρείχαν κατάλυμα και προστασία για τους πολιορκούμενους. Στην πορεία χρησίμευαν ως θερινή διαμονή των αξιωματούχων.

Η θέση τους επιλεγόταν πάντα γύρω από υγρό στοιχείο, όπως πηγές, ποτάμια κ.α. Σήμερα, όμως, δεν έχουν αυτή την μορφή εξαιτίας της ανακατάταξης των εδαφών. Εκτός από τους υγρότοπους, τα πυργόσπιτα συνήθως συνοδεύονταν από μεγάλες γεωργικές εκτάσεις. Όσον αφορά τον προσανατολισμό τους, δεν μπορούμε να πούμε ότι ακολουθούσαν κάποιον κανόνα. Ένα χαρακτηριστικό, όμως, που διέπει τα πυργόσπιτα είναι ότι, η είσοδός τους βρισκόταν πάντα σε όψη, που να μην επιβάλλεται και να μην προκαλεί.

Ακολουθούν τον τύπο του μονόσπιτου ως “ανωγκάτωγου” που είναι γνωστός από τα βυζαντινά χρόνια. Συγκεκριμένα, “κατώι” αποκαλείται το μονόχωρο ισόγειο και “ανώι” ο επάνω χώρος.

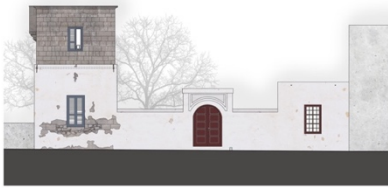
Στο λεγόμενο “κατώι”, γίνονταν όλες οι εργασίες του σπιτιού που αφορούσαν το μαγείρεμα, αλλά και την καλλιέργεια της γής. Το “ανώι”, δηλαδή ο πάνω όροφος, προοριζόταν για ύπνο. Η πρόσβαση σε αυτό σύμφωνα με πληροφορίες, γινόταν με μια φορητή ξύλινη σκάλα, μέσω καταπακτής, που ονομαζόταν “εγράππα”. Αργότερα, ως εξέλιξη προσάρμοζαν μια σταθερή υπερβολικά απότομη ξύλινη σκάλα που βρισκόταν στις περισσότερες περιπτώσεις σε μία από τις δύο γωνίες του ισογείου.

ΑΠΟΤΥΠΩΜΕΝΟΙ ΠΥΡΓΟΙ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:100

ΔΕΝ ΗΤΑΝ ΕΦΙΚΤΗ Η ΠΡΟΣΒΑΣΗ

1. Πύργος Παρασκευά - Βορειοανατολική όψη
Οδός Δημοκρατίας

6. Πύργος Κινδυλίδη
Οδός Δημοκρατίας

2. Πύργος Κλαδάκη - Βορειοανατολική όψη
Οδός Δημοκρατίας

7. Πύργος Δελαπόρτα
Οδός Αγίου Γεωργίου

3. Πύργος Καπετανάκη - Νότια όψη
Λεωφόρος Ηρακλειδών

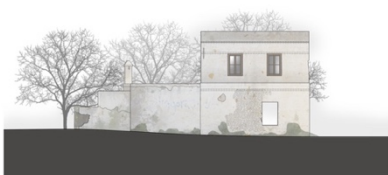
8. Πύργος Κυπριώτη
Οδός Δημοκρατίας

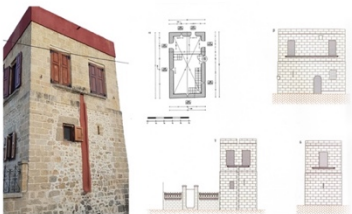
4. Πύργος Βομβύλα - Νοτιοδυτική όψη
Οδός Κουντουριώτου

9. Πύργος Σπύρου Κινδυλίδη
Οδός Κουντουριώτου

5. Πύργος Αποστολίδη - Νοτιοανατολική όψη
Οδός Άνοιξης

10. Πύργος Οικονομίδη
Οδός 9ης Μαΐου

Ορισμένες φυσικές καταστροφές που έγιναν κατά την διάρκεια του 15ου αιώνα προκάλεσαν μεγάλες ζημιές στην περιοχή με αποτέλεσμα να καταστραφούν αρκετοί πύργοι. Κάποιοι από αυτούς επιδιορθώθηκαν, ενώ άλλοι άφησαν το οικοδομικό τους υλικό για δεύτερη χρήση. Ο ρυθμός οικοδόμησης συνεχίζεται και την περίοδο της Οθωμανικής κυριαρχίας όπου ορθώνονται νέοι πύργοι βάσει των παλαιών μεσαιωνικών προτύπων, ενώ οι νεότεροι κάτοικοι συνέχισαν κάποια παρόμοια χρήση.

Ο 19ος αιώνας είναι ένας αιώνας μεταβατικός που χαρακτηρίζεται από τεράστιες πολιτικές, πολιτισμικές και οικονομικές αλλαγές. Με την εμφάνιση των νεοκλασικών επαύλεων στην περιοχή, οι πύργοι γκρεμίζονται ασύδοτα. Η τάση αυτή συνεχίζεται και τα επόμενα χρόνια παρά το γεγονός της παράλληλης εμπέδωσης της νέας, σύγχρονης αστικής αντίληψης για την αξία τους. Πλέον στην θέση των πύργων ορθώνονται σύγχρονες οικοδομές. Συνεπώς, τα πυργόσπιτα που συναντάμε στην περιοχή της Ιαλυσού σήμερα είτε είναι ερειπωμένα, είτε έχουν υποστεί παρεμβάσεις που αλλοιώνουν πλήρως την πρωταρχική τους μορφή, ενώ οι περισσότεροι πύργοι, ιδίως οι καθαρά ιπποτικοί έχουν γκρεμιστεί.

Τα περισσότερα δείγματα που σώζονται βρίσκονται σε βασικούς οδικούς άξονες, που διασχίζουν σήμερα τον οικισμό των Τριαντών και βρίσκονται σε μικρή απόσταση μεταξύ τους.

Συγκεκριμένα, συναντάμε 4 πυργόσπιτα επί της οδού Δημοκρατίας, 2 στην οδό Κουντουριώτου, 1 στην Λεωφόρο Ηρακλειδών -οδικός άξονας που ενώνει το αεροδρόμιο με το κέντρο της πόλης-, 1 στην οδό 9ης Μαΐου, 1 στην οδό Άνοιξης και 1 στην οδό Αγίου γεωργίου.

Για αναλυτική περιγραφή και παρουσίαση των πύργων αλλά και περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το θέμα μπορείτε να ανατρέξετε στην σχετική ερευνητική εργασία που έκπονήθηκε στα πλαίσια του μαθήματος της διάλεξης της σχολής Αρχιτεκτόνων Ε.Μ.Π.

Χρυσίδη Άννα, [Ιούνιος 2018], «Οι πύργοι της Ιαλυσού Ρόδου: Αρχιτεκτονική και Οικοδομική ανάλυση»

Από τους 10 πύργους που μελετήθηκαν, το έτος 2000 κατοικούνταν οι 5 ενώ σήμερα μόνο οι 3.

Από την διερεύνηση της νομοθετικής τους προστασίας προέκυψε ότι ελάχιστες από τις περιπτώσεις που μελετήθηκαν, έχουν κηρυχθεί ως **ιστορικά διατηρητέα μνημεία**. Και παρόλο που είναι διατηρητέα η κατάστασή τους χειροτερεύει όσο περνάνε τα χρόνια.

Είναι αρχιτεκτονήματα που πρέπει να διασωθούν και για τις επόμενες γενιές και να αποτελέσουν αντικείμενο αναζητήσεων για την διερεύνηση της ιστορίας του τόπου. Το πρώτο βήμα για την διάσωσή τους αποτελεί η συνειδητοποίηση της αξίας τους και πρέπει να γίνει κατανοητό ότι την πολιτιστική κληρονομιά του τόπου δεν συγκροτούν μόνο τα μνημεία που συναντάμε εντός της Μεσαιωνικής πόλης, αλλά και αρχιτεκτονήματα που συναντάμε στην ύπαιθρο.

Στόχος μας πρέπει να αποτελέσει όχι μόνο η μελέτη του παρελθόντος αλλά και η λήψη μέτρων προστασίας, διατήρησης και αποκατάστασης των λίγων πλέον δειγμάτων της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του παρελθόντος, εξασφαλίζοντας την διαχρονικότητα του τόπου με την κατάλληλη ένταξή τους στο σημερινό αστικό περιβάλλον. Η γνώση της ιστορικής εξέλιξης του τόπου μας και της σημασίας αυτών των διάσπαρτων δειγμάτων της αρχιτεκτονικής μας κληρονομιάς, είναι σημαντικό να γίνει κτήμα όχι μόνον των ειδικών, αλλά και κυρίως των απλών κατοίκων του κάθε τόπου, προκειμένου ο σεβασμός και η προστασία τους να γίνει πρωταρχικός στόχος όλων.

Προτείνεται, λοιπόν, η δημιουργία ενός πολιτιστικού πυρήνα που θα αποσκοπεί στην ανάδειξη της ιστορικής εξέλιξης της Ιαλυσού καθώς επίσης και των κτισμάτων αυτών που αποτελούν τοπόσημα για την περιοχή. Στόχος είναι ο πυρήνας αυτός να δημιουργηθεί **γύρω από ένα ήδη υπάρχον κτίσμα** το οποίο θα αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα της αρχιτεκτονικής αυτής, προκειμένου να γίνει βιωματικά κατανοητή η μορφή και η δομή των κτισμάτων αυτών.

Από τα δείγματα που συναντάμε στην περιοχή της Ιαλυσού, το μεγαλύτερο μορφολογικό ενδιαφέρον το παρουσιάζει η περίπτωση του πύργου Καπετανάκη καθώς διαθέτει πολλά στοιχεία της οθωμανικής αρχιτεκτονικής που δεν έχουν εντοπισθεί σε άλλα δείγματα που μελετάμε. Αποτελεί επίσης, το μεγαλύτερο σε κάλυψη αλλά και το ψηλότερο δείγμα.

ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΑ ΚΤΙΣΜΑΤΑ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΥΡΓΩΝ ΤΟ ΕΤΟΣ 2000

1. Πύργος Παρασκευά 3. Πύργος Καπετανάκη 8. Πύργος Κυπριώτη 2. Πύργος Κλαδάκη 5. Πύργος Αποστολίζη 6. Πύργος Κινδουλίζη

ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ

ΣΤΟΧΟΣ

Ανάδειξη της αξίας των πύργων της Ιαλυσού

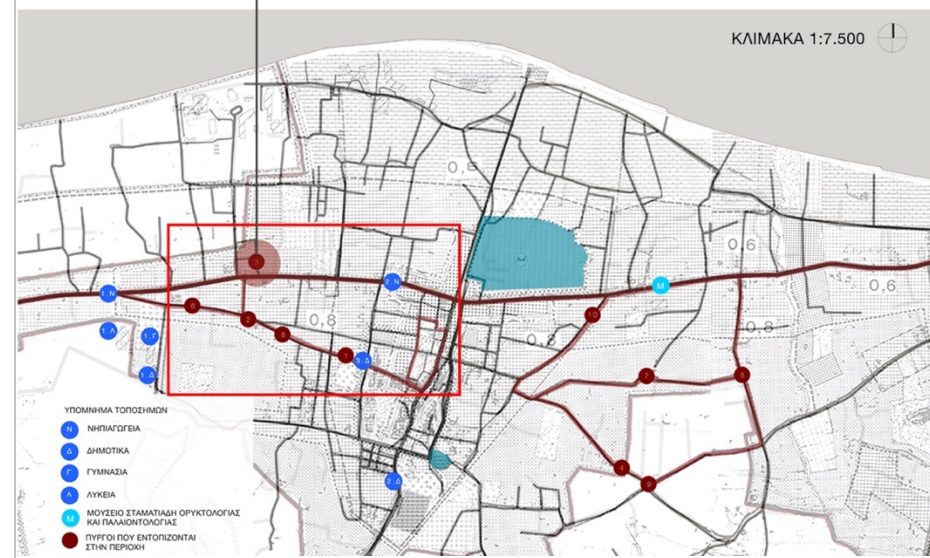
Γνώση: κτήμα των κατοίκων

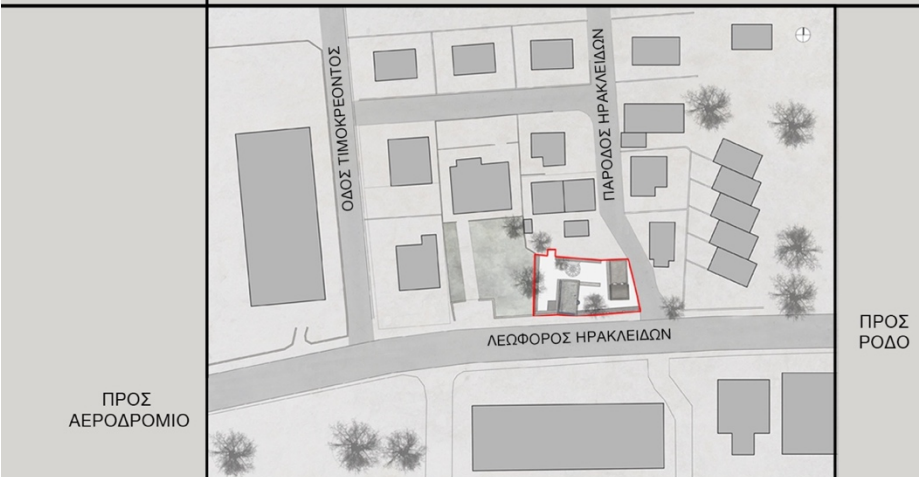
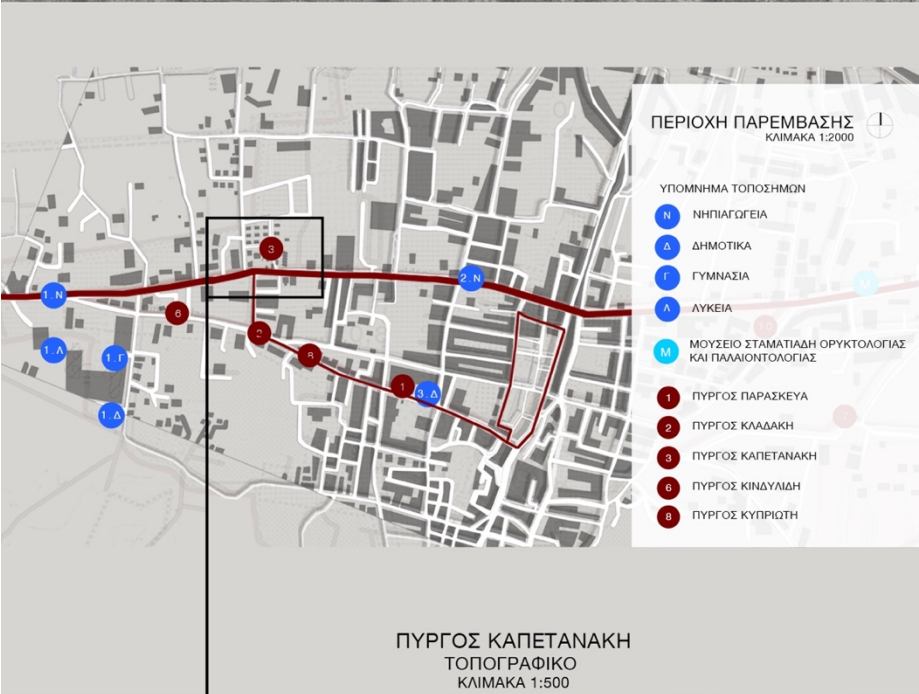
Δημιουργία **πολιτιστικού πυρήνα** γύρω από ένα υπάρχον κτίσμα

Κατανόηση μορφής και δομής **βιωματικά**

Πύργος Καπετανάκη:

- Μεγαλύτερο μορφολογικό ενδιαφέρον
- Ευνοική θέση: Λεωφόρος Ηρακλειδών
- Μικρή απόσταση από το κέντρο του οικισμού
- Μικρή απόσταση από άλλους πύργους

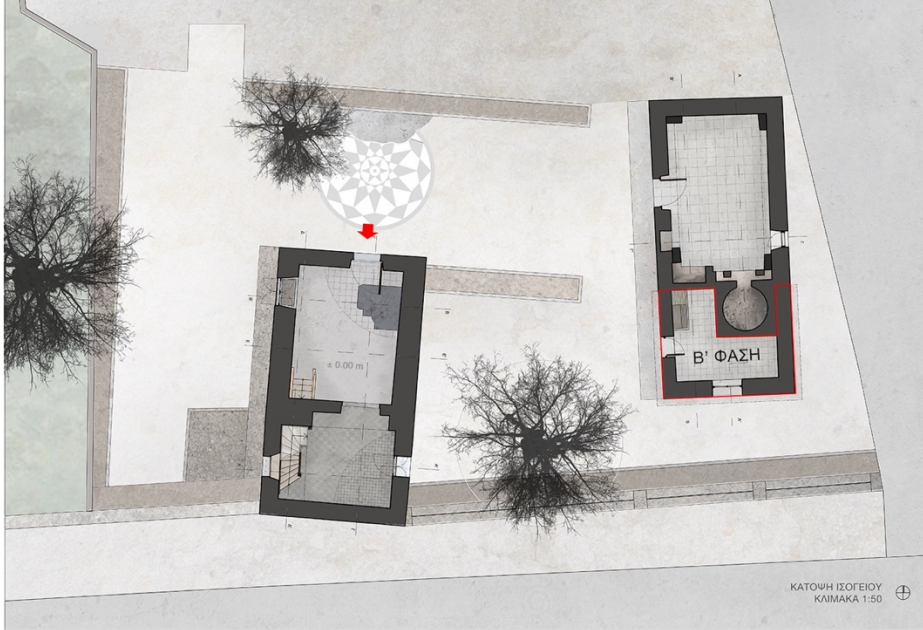

Ο πύργος Καπετανάκη βρίσκεται εκτός του κέντρου του οικισμού της Ιαλυσού, επί της **Λεωφόρου Ηρακλειδών** – οδικός άξονας που ενώνει το κέντρο της πόλης της Ρόδου με το αεροδρόμιο.

Τόσο η ευνοϊκή θέση του, λοιπόν, όσο και το μορφολογικό ενδιαφέρον που παρουσιάζει, αποτέλεσαν σημαντικά κριτήρια που συντέιναν στην επιλογή του Πύργου Καπετανάκη για την δημιουργία του πολιτιστικού πυρήνα που θα αναδείξει την ιστορία των κτισμάτων αυτών.

Έτσι, έχοντας επισκεφθεί το συγκρότημα του πύργου Καπετανάκη, μπαίνοντας κάποιος στο κέντρο του οικισμού μπορεί να αποκτήσει μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα καθώς συναντά αντίστοιχα δείγματα της αρχιτεκτονικής αυτής. Τα δείγματα αυτά είναι εύκολα προσβάσιμα από τον πύργο Καπετανάκη και βρίσκονται σε απόσταση εντός ενός χιλιομέτρου.

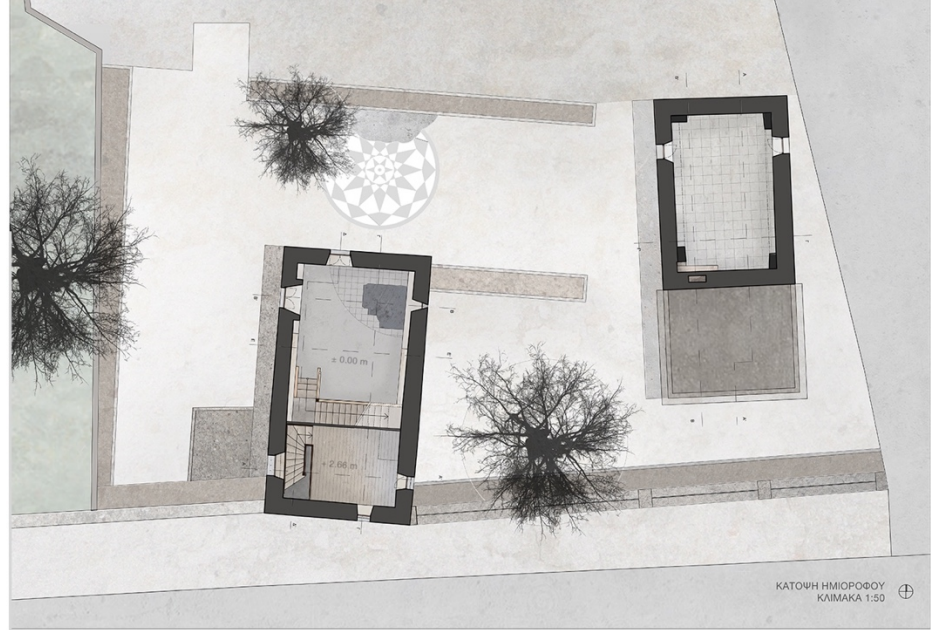
Προκειμένου η πρόταση αποκατάστασης και επανάχρησης να γίνει με σεβασμό στην ιστορία και τα μορφολογικά χαρακτηριστικά των κτισμάτων αυτών, ήταν απαραίτητη η **μελέτη και συγκριτική εξέταση** όλων των χαρακτηριστικών περιπτώσεων που εμφανίζονται στην περιοχή. Έτσι, εκτός από τον πύργο Καπετανάκη που επιλέχθηκε ως σημείο παρέμβασης, αποτυπώθηκαν και οι άλλες **4** χαρακτηριστικές περιπτώσεις στις οποίες ήταν εφικτή η πρόσβαση προκειμένου να γίνει πλήρως κατανοητό το δομικό σύστημα και η μορφή των κτισμάτων αυτών.

ΚΑΤΩΦΛΙ ΙΣΟΓΕΙΟΥ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:100

ΤΥΠΟΛΟΓΙΣ ΚΑΤΩΦΛΩΝ - ΕΠΙΠΕΔΟ ΙΣΟΓΕΙΟΥ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:100

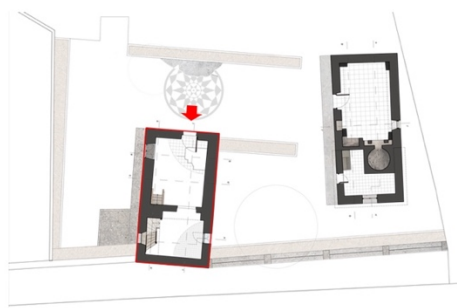
ΘΕΣΗ ΠΥΡΓΩΝ ΣΤΟΝ
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟ ΙΣΤΟ

ΚΑΤΩΦΛΙ ΗΜΙΟΡΟΦΟΥ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:100

ΤΥΠΟΛΟΓΙΣ ΚΑΤΩΦΛΩΝ - ΕΠΙΠΕΔΟ ΙΣΟΓΕΙΟΥ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:100

ΘΕΣΗ ΠΥΡΓΩΝ ΣΤΟΝ
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟ ΙΣΤΟ

ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ

ΠΥΡΓΟΣ ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗ

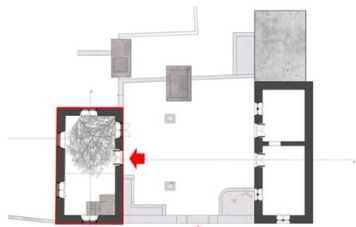
ΟΔΟΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΠΥΡΓΟΣ ΚΛΑΔΑΚΗ

ΟΔΟΣ ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΟΥ

ΠΥΡΓΟΣ ΒΟΜΒΥΛΑ

ΟΔΟΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΠΥΡΓΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ

ΟΔΟΣ ΑΝΟΙΞΗΣ

ΠΥΡΓΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ

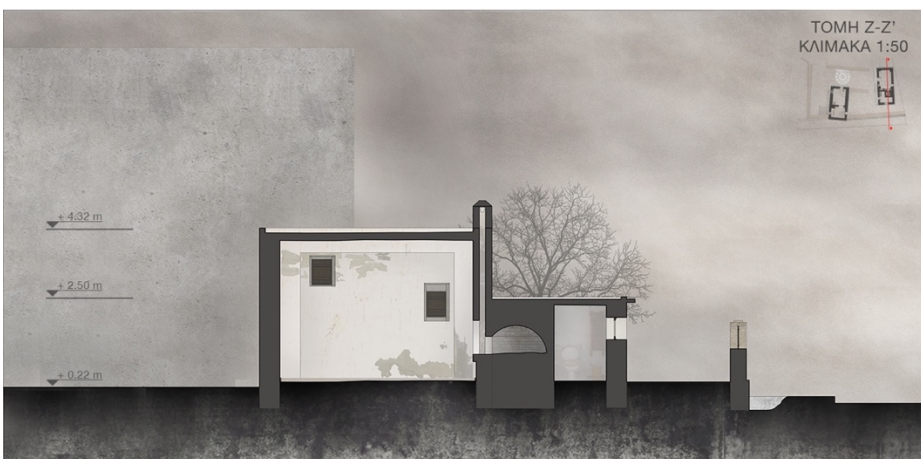

ΒΟΗΘΗΤΙΚΟ ΚΤΙΣΜΑ

ΔΥΤΙΚΗ ΟΨΗ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

ΤΟΜΗ Z-Z'
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΟΨΗ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

ΤΟΜΗ ΣΤ-ΣΤ'
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

Τυπολογίες κατοψων

Σε επίπεδο κάτοψης, οι πύργοι ήταν στενόμακρα ορθογωνικά κτίσματα. Η πρόσβαση σε αυτά γινόταν σε όλες τις περιπτώσεις μέσω του αύλιου χώρου τους, από την πλατυμέτωπη πλευρά του κτίσματος, με εξαίρεση τον πύργο Καπετανάκη, όπου συναντάμε την είσοδο στην στενή πλευρά. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι σε καμία περίπτωση δεν συναντάμε είσοδο στην στην πλευρά του δρόμου.

Από την τυπολογική άποψη, οι πύργοι παρουσιάζουν πολλές ομοιότητες μεταξύ τους. Κάποιες έντονες διαφορές που συναντούμε σήμερα, οφείλονται σε παρεμβάσεις και αναμορφώσεις των εκάστοτε ιδιοκτητών στην πάροδο του χρόνου, για την εξυπηρέτηση του διαφορετικού τρόπου ζωής την κάθε εποχή.

Παρατηρούμε ότι οι πύργοι συνοδεύονται από ένα δεύτερο **βοηθητικό κτίσμα** -συνήθως μεταγενέστερο- που βρίσκεται είτε εντός του αύλιου χώρου τους, είτε είναι προσαρτημένο στην μία πλευρά τους. Σε αυτές τις περιπτώσεις αλλοιώνεται η αρχική τους μορφή και συναντάμε ιδιόμορφες κατοψεις. Στα νεότερα αυτά κτίσματα χωροθετούνται δευτερεύουσες λειτουργίες, όπως φούρνος ή τζάκι, θολωτό στις περισσότερες περιπτώσεις. Παρόλα αυτά, το αρχικό τμήμα της κατασκευής είναι διακριτό, καθώς οι νεότερες κατασκευές σε όλες τις περιπτώσεις διατηρούν χαμηλότερο ύψος.

Ο Πύργος Καπετανάκη Σε επίπεδο κάτοψης, αποτελεί την μοναδική περίπτωση δίκωρου που συναντάμε τόσο στο επίπεδο ισογείου όσο και στο επίπεδο ορόφου. Το επίπεδο του ορόφου χωρίζεται σε δύο τμήματα μέσω ξύλινων ταμπλαδωτών τοίχων, που φέρουν χαρακτηριστικά οθωμανικής μουσάντρας. Τα δύο αυτά τμήματα ονομάζονταν, κατά την οθωμανική περίοδο, selamlık και haremlık. Το selamlık αποτελούσε τον χώρο -ή αλλιώς οντά όπως ονομάζεται στην οθωμανική αρχιτεκτονική- που χρησιμοποιούταν μόνο από άντρες σύμφωνα με την ισλαμική κοινωνία. Αντίθετα, το haremlık ήταν ο οντάς που προοριζόταν για τον ύπνο των γυναικών, αλλά χρησιμοποιούταν κατά την διάρκεια της μέρας από όλα τα μέλη της οικογένειας.

_Υπάρχουν δύο τύποι μουσάντρας:

_η διπλή που αποτελεί τον πιο συνηθισμένο τύπο, η οποία διαθέτει ντουλάπια και στους δύο οντάδες και

_ η μονή, η οποία διαθέτει ντουλάπια μόνο στον ένα και συνήθως στο selamlık.

Η μουσάντρα αυτή, δεν γνωρίζουμε αν ανήκει στον τύπο της μονής ή της διπλής μουσάντρας, καθώς σώζεται μόνο ένα τμήμα της, που έχει πρόσοψη προς τον αντρικό οντά.

Συνήθως, στο εσωτερικό της μουσάντρας υπήρχε διάδρομος που ένωνε τα δύο τμήματα σύμφωνα με την Οθωμανική αρχιτεκτονική. Στην συγκεκριμένη περίπτωση φαίνεται αντί για διάδρομος να υπήρχε κλίμακα, που οδηγεί στην πολεμίστρα, μέσω της οποίας φαίνεται να γινόταν και η πρόσβαση στο δώμα. Στον πύργο Καπετανάκη παρατηρούμε ότι το επίπεδο ορόφου χωρίζεται σε πολλαπλά επίπεδα, στοιχείο που δεν συναντάμε σε καμία άλλη περίπτωση. Συγκεκριμένα, το τμήμα του γυναικείου οντά βρισκόταν σε υψηλότερη στάθμη από τον αντρικό οντά, ενώ το τμήμα του αντρικού οντά, διατηρεί μία **υποβαθμισμένη ζώνη** μπροστά από την μουσάντρα, στοιχείο, το οποίο είναι αρκετά συνήθες στην οθωμανική αρχιτεκτονική.

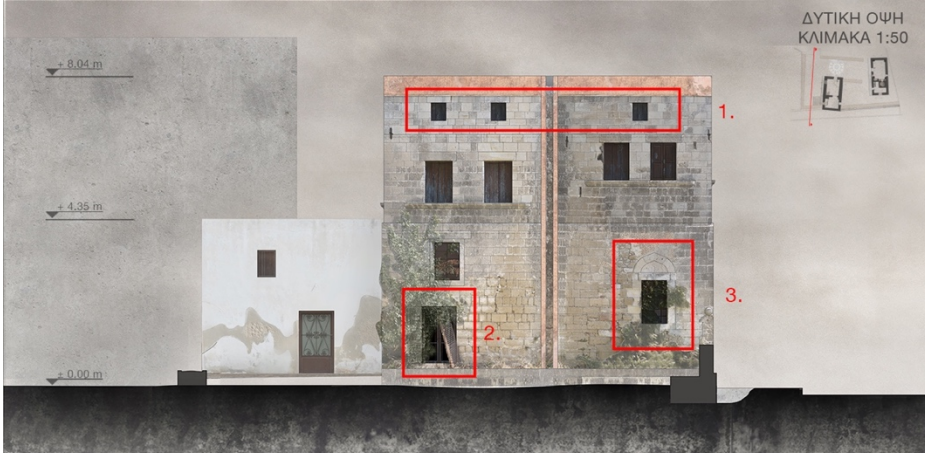

ΟΨΗ ΜΟΥΣΑΝΤΡΑΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΟΝΤΑ

ΟΨΗ ΜΟΥΣΑΝΤΡΑΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΝΤΡΙΚΟ ΟΝΤΑ

ΤΥΠΟΛΟΓΙΕΣ ΑΝΟΙΓΜΑΤΩΝ ΣΤΙΣ ΟΨΕΙΣ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:100

ΠΛΗΘΟΣ ΑΝΟΙΓΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ

Πύργος Καπετανάκη

Ανατολική όψη

Νότια όψη

Ανοίγματα ορόφου:
μεγάλη πλευρά: 4 ανοίγματα
- ποδιές ανά 2
3 φεγγίτες
μικρή πλευρά: 2 ανοίγματα
1-2 φεγγίτες

Επίπεδο ισογείου:
Ανοίγματα 2,4 μεθύτερες διανοίξεις
Ανοίγμα 3: συνθετο μουσουλμανικό
ανακουφιστικό τόξο

Πύργος Παρασκευά

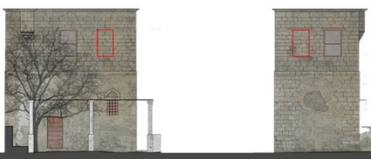
Βορειοδυτική όψη

Βορειοανατολική όψη

Ανοίγματα ορόφου:
μεγάλη πλευρά: 3 ανοίγματα
μικρή πλευρά: 2 ανοίγματα
- κτισμο ανοιγμάτων

Επίπεδο ισογείου:
μεγάλα ανοίγματα - διανοίξεις

Πύργος Κλαδάκη

Βορειοδυτική όψη

Βορειοανατολική όψη

Πύργος Βομβύλα

Νοτιοανατολική όψη

Νοτιοδυτική όψη

Ανοίγματα ορόφου:
μεγάλη πλευρά: 2 ανοίγματα
μικρή πλευρά: 1 άνοιγμα

Επίπεδο ισογείου:
διανοίξεις

Πύργος Αποστολίδη

Βορειοδυτική όψη

Βορειοανατολική όψη

Θέσεις ανοιγμάτων

Το επίπεδο του ορόφου διατηρείται διαμπερές. Τα ανοίγματα τοποθετούνται περιμετρικά του ορόφου, σε όλες τις πλευρές που κατανέμονται ανάλογα με το μέγεθος του πύργου. Στον πύργο Καπετανάκη, που αποτελεί το δείγμα με την μεγαλύτερη κάλυψη, τα ανοίγματα στις πλατυμέτωπες πλευρές είναι περισσότερα. Συγκεκριμένα, συναντάμε: 4 στην μεγάλη πλευρά και 2 στην μικρή πλευρά

Πέρα από τα βασικά ανοίγματα, ο πύργος Καπετανάκη είναι η μόνη περίπτωση, στην οποία συναντάμε τετραγωνικούς φεγγίτες περιμετρικά των όψεων, λίγο πιο κάτω από το στηθαίο του δώματος.

Αντίθετα, στο επίπεδο του ισογείου δεν συνηθίζεται να υπάρχουν ανοίγματα. Τα περισσότερα ανοίγματα που συναντάμε σήμερα αποτελούν μεταγενέστερες διανοίξεις που έγιναν για να καλυφθούν οι ανάγκες της εποχής. Στις περισσότερες περιπτώσεις, όμως, οι προσθήκες είναι διακριτές, καθώς δεν ακολουθούν κάποια χάραξη στην όψη και τυπολογικά δεν συμφωνούν με τα υπόλοιπα ανοίγματα.

Εκτός από τα ανοίγματα που αποτελούν μεθύτερες παρεμβάσεις, σε κάποιες περιπτώσεις συναντάμε ανοίγματα στο επίπεδο του ισογείου που παρουσιάζουν παρόμοια χαρακτηριστικά με τις θύρες εισόδου. Τα ανοίγματα αυτά βρίσκονται πάντα από την πλευρά της εσωτερικής αυλής προκειμένου να μην προκαλούν. Η όψη που βρίσκεται στην πλευρά του δρόμου συνηθίζεται να είναι χωρίς ανοίγματα στο επίπεδο του ισογείου.

Στοιχεία όψεων

Στα μορφολογικά στοιχεία που διέπουν τις όψεις, εκτός από τα τυπικά ανοίγματα με την μορφή κουφώματος, που χρησίμευαν για αερισμό και ηλιασμό, συναντάμε και άλλα είδη ανοιγμάτων σε διάφορες θέσεις.

Σε αρκετές περιπτώσεις, παρατηρούμε στις όψεις σε σχετικά παράταιρη θέση μία στενόμακρη σχισμή που καλείται φραγκοθυρίδα. Οι φραγκοθυρίδες χρησίμευαν για την εποπτεία των εξωτερικών χώρων και αποτελούν στοιχείο των αμυντικών κατασκευών της αρχιτεκτονικής αυτής, ορολογία που χρειάζεται περεταίρω διερεύνηση.

Πολεμίστρες – τυπολογίες

Βασικό μορφολογικό στοιχείο που διέπει τους πύργους, αποτελεί μια κυλινδρική προεξοχή σε κάποια θέση του δώματος η λεγόμενη “πολεμίστρα” ή “ζεματίστρα”, που αποτελούσε θέση άμυνας για να ρίχνουν πέτρες, καυτό λάδι ή πυρά στους πολιορκητές. _ Οι πολεμίστρες είναι κατασκευασμένες από πωρόλιθο σε προέκταση της λιθοδομής και διατηρούν το τμήμα που βρίσκεται στο επίπεδο του δώματος ανοιχτό, ενώ συχνά έχουν περί το μέσον του ύψους τους ένα στενό άνοιγμα για εποπτεία.

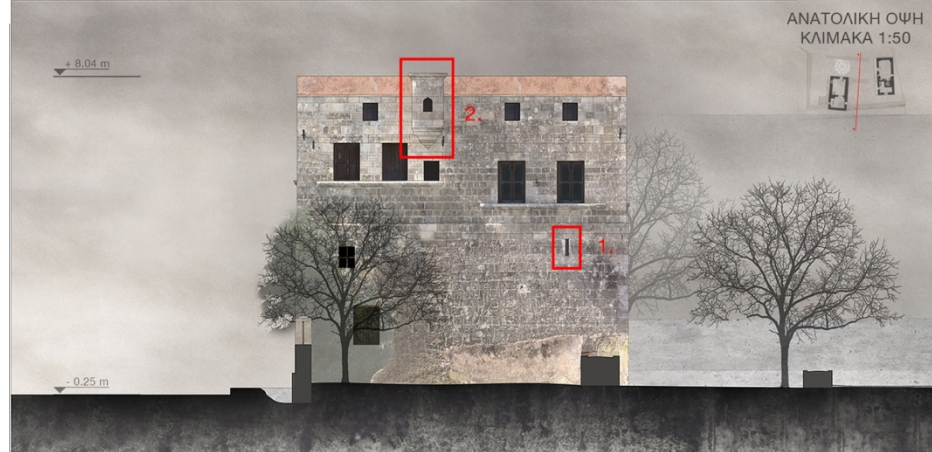
Αποτελούνται από περιμετρική τοιχοποιία ημικυλινδρικής κάτοψης σε ενιαίο κτίσιμο με τους τοίχους του πύργου, η οποία στηρίζεται σε λίθους εν προβάλλω που τοποθετούνται έτσι ώστε να δημιουργούν μορφή μισού ανεστραμμένου κώνου, συχνά δε φέρουν περίτεχνες οδοντώσεις.

Εάν ο πύργος διέθετε πολεμίστρα, τότε η πρόσβαση σε αυτή γινόταν εσωτερικά, μέσω δύο ή τριών σφηνωτών σκαλοπατιών

Θα μπορούσαμε να διακρίνουμε δύο είδη ανάλογα με την μορφή τους:

-Κωνοειδής απόληξη με κυμάτια σε ζώνες.

-Οξεία κωνοειδής απόληξη Ο ανεστραμμένος κώνος που υποστηρίζει την κυκλική κατασκευή έχει πιο ενιαία μορφή.

1. ΦΡΑΓΚΟΘΥΡΙΔΕΣ

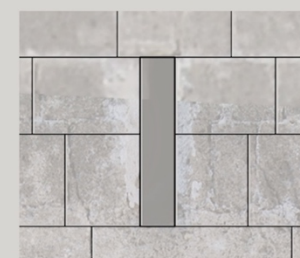
Αποτύπωση φραγκοθυρίδας Π. Καπετανάκη
Κλίμακα 1:5

Πύργος Καπετανάκη

Πύργος Οικονομίδη

Διαστάσεις 9 x 45 cm

2. ΠΟΛΕΜΙΣΤΡΕΣ

Αποτύπωση πολεμίστρας Π. Καπετανάκη
Κλίμακα 1:8

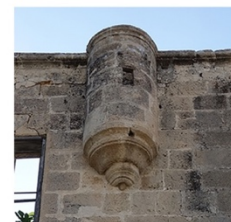
ΕΙΔΗ

Κωνοειδής απόληξη με κυμάτια σε ζώνες

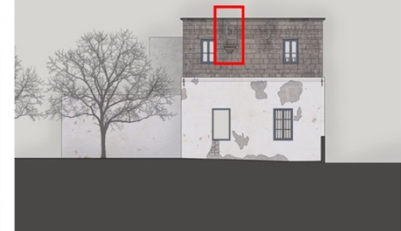

Πύργος Καπετανάκη

Πύργος Παρασκευά

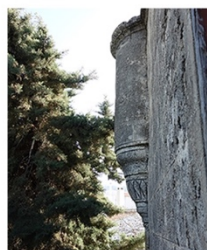
Κλίμακα 1:100

Πύργος Παρασκευά - Νοτιοανατολική όψη

Οξεία κωνοειδής απόληξη

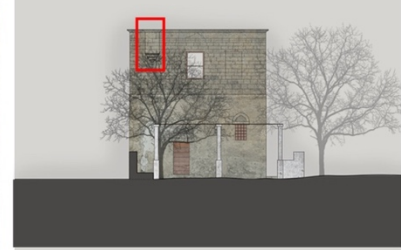
Κλίμακα 1:100

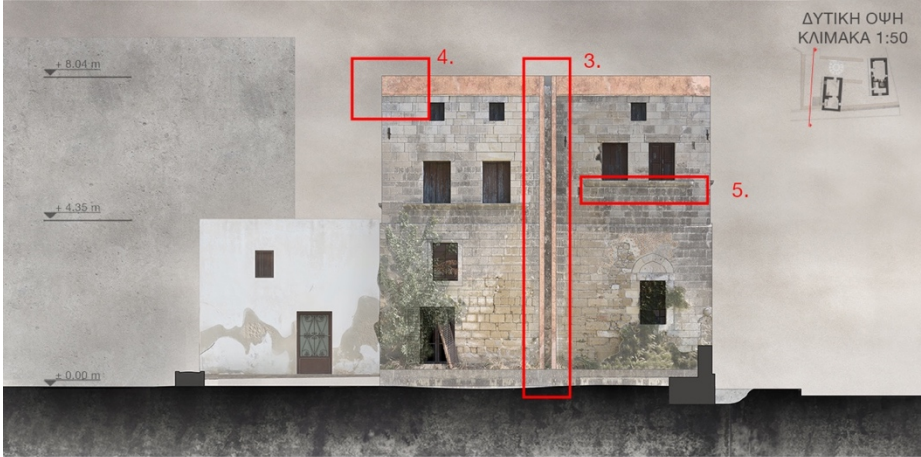
Πύργος Κλαδάκη

Πύργος Σ. Κινδυλίδη

Πύργος Κλαδάκη - Βορειοδυτική όψη

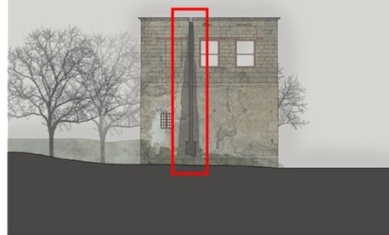

3. ΥΔΡΟΡΟΕΣ

Π. Καπετανάκη Π. Οικονομίδη Π. Σ. Κινδυλίδη Π. Κλαδάκη

Κλίμακα 1:100

Πύργος Κλαδάκη - Νοτιοανατολική όψη

4. ΓΕΙΣΑ

Π. Κλαδάκη

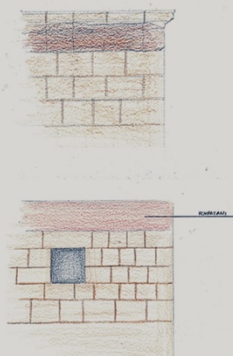
Π. Παρασκευά

Π. Καπετανάκη

Π. Αποστολίδη

5. ΠΟΔΙΕΣ ΠΑΡΑΘΥΡΩΝ

Π. Κυπριώτη

Π. Καπετανάκη

Π. Οικονομίδη

Αποτύπωση ποδιάς πύργου Καπετανάκη κλίμακα 1:5

Υδρορόες – τυπολογίες

Εκτός από τις πολεμίστρες, ως μορφολογικά στοιχεία περισσότερο λειτουργικά σε επίπεδο διαχρονικό, συναντάμε τις υδρορόες. Στις περισσότερες περιπτώσεις βρίσκονται περίπου στο μέσο της πλατυμέτωπης όψης. Ξεκινούν από το στήθαιο του δώματος και έχουν προεξέχουσες ακμές για την διεύθυνση του νερού στο έδαφος.

Συχνά ήταν επιχρισμένες με υδατοστεγανά υλικά, όπως για παράδειγμα το **κουρασάνι**. Το μορφολογικό ενδιαφέρον, όμως, συγκεντρώνεται στις **απολήξεις** των υδροροών, όπου συναντάμε διάφορες τυπολογίες. Αντίστοιχες υδρορόες τυπολογικά συναντάμε και σε άλλα μνημεία Οθωμανικής περιόδου.

Γείσα – τυπολογίες

Σε κατηγορίες μπορούμε να χωρίσουμε τους πύργους που συναντάμε και ανάλογα με τα γείσα τους. Συγκεκριμένα, συναντάμε 2 είδη περιπτώσεων.

- γείσο με ανάγλυφα κοιλόκυρτα κυμάτια,
- στήθαιο δώματος επιχρισμένο με Κουρασάνι, τεχνοτροπία που παρατηρείται σε πολλά οθωμανικά κτίσματα.

Ποδιές παραθύρων

Σε αρκετές περιπτώσεις συναντάμε περίτεχνες σκαλιστές ποδιές με κοιλόκυρτα κυμάτια στα ανοίγματα των όψεων στο επίπεδο του ορόφου. Συνήθως, οι ποδιές αυτές εμφανίζονται ανά δύο ανοίγματα και κάποιες φορές ανά τρία.

Τοιχοποιίες

Σε όλες τις περιπτώσεις που συναντάμε, το κατακόρυφο φέρον δομικό σύστημα των πύργων αποτελείται από τοιχοποιίες, που κατασκευάζονται εξολοκλήρου από λαξευτούς πωρόλιθους κατά κύριο λόγο μετρίου μεγέθους και στα δύο επίπεδα.

Ορισμένες φορές γινόταν χρήση της πέτρας και σε άλλα εμφανή τμήματα όπως πεζούλια, ενώ στις περιφράξεις την χρησιμοποιούσαν σχεδόν αποκλειστικά. Όπως και σε όλες τις κατασκευές στη Ρόδο, πρόκειται για ψαμμιτικό ασβεστόλιθο, η ακριβής σύσταση του οποίου ποικίλει, καθώς εξαρτάται από παραμέτρους, όπως τα περιβάλλοντα φυσικά στοιχεία και ο τόπος εξόρυξης.

Στο επίπεδο του ορόφου οι τοίχοι είναι δομικοί με εμφανή αρμολόγηση εξωτερικά, όπου δεν υφίστανται μεθυστερες παρεμβάσεις. Έχουν πάχος 27 εκατοστά και ενισχύονται περιμετρικά με ξυλοδεσιές σε 3 επίπεδα, στο μεσοπάτωμα, στα πρέκια και στην στέψη των τοίχων

Αντίθετα, **στο επίπεδο του ισογείου** η τοιχοποιία έχει μεγαλύτερο πάχος, που ποικίλλει από 45-55 εκατοστά ανάλογα την περίπτωση. Σε μία μόνο περίπτωση συναντάμε θολωτή κατασκευή στο επίπεδο του ισογείου και η τοιχοποιία έχει πάχος 70 εκατοστά.

Συχνά, παρατηρούμε στις όψεις **μεταλλικά αγκύρια** στις γωνίες είτε στο επίπεδο του πρεκιού είτε στο μεσοπάτωμα, που δένουν τις ξυλοδεσιές μεταξύ τους, αλλά και με τους εξωτερικούς τοίχους.

Τα στοιχεία αυτά σε συνδυασμό με τον τρόπο δόμησης της τοιχοποιίας αποτελούν χαρακτηριστικά της οθωμανικής περιόδου.

ΤΥΠΟΛΟΓΙΕΣ ΠΕΡΙΔΕΣΩΝ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:100

ΠΥΡΓΟΙ ΜΕ ΜΕΤΑΛΛΙΚΑ
ΑΓΚΥΡΙΑ ΣΤΙΣ ΟΨΕΙΣ

Πύργος Καπετανάκη

Μεταλλικό αγκύριο που δένει
την μουσάντρα
με την τοιχοποιία

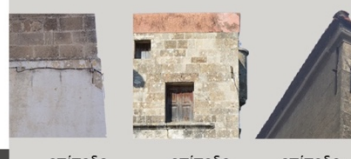
Πύργος Παρασκευά

Πύργος Κλαδάκη

Μεταλλικά αγκύρια σε διαφορετικά επίπεδα
στις όψεις

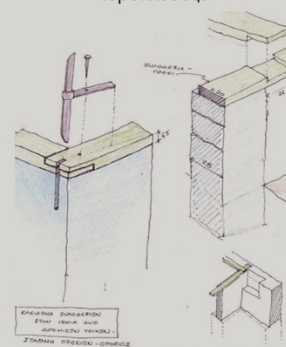

επίπεδο
δαπέδου ορόφου
επίπεδο
των πρεκιών
επίπεδο
της στέγης

Πύργος Βομβύλα

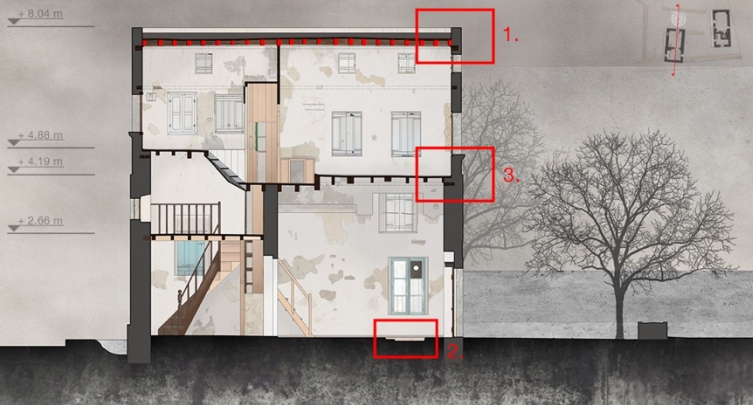

Περίδεση τοιχοποιίας ορόφου - Η
περίπτωση του Αρχοντικού της οδού
Ιεροκλέους.

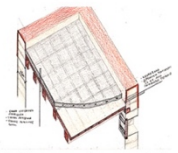
Πύργος Αποστολίδη

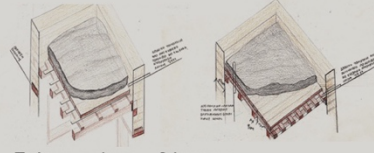

1. ΔΩΜΑ ΠΥΡΓΟΥ ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗ

ΤΥΠΟΛΟΓΙΕΣ ΔΩΜΑΤΩΝ

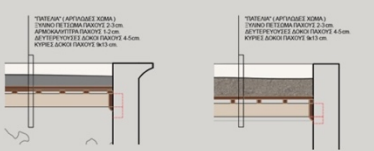
Σκίτσο στέγης - δώματος

Σκίτσο στέγης - δώματος

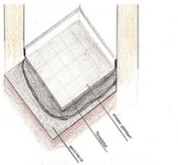
Τομή στέγης - δώματος, κλίμακα 1:20

Τομή στέγης - δώματος, κλίμακα 1:20

2. ΔΑΠΕΔΑ ΙΣΟΓΕΙΟΥ

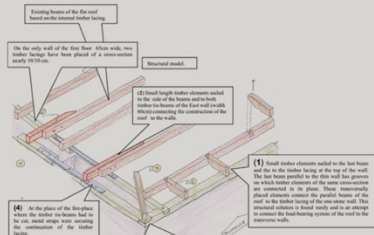
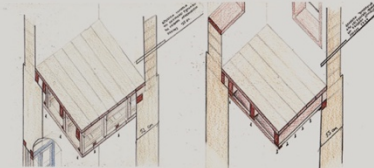
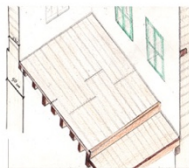
ΤΥΠΟΛΟΓΙΕΣ ΔΑΠΕΔΩΝ

Βοτσαλωτό αυλής
έτος 2008

Σημερινή Κατάσταση

3. ΔΑΠΕΔΑ ΟΡΟΦΟΥ

Παράλληλα στοιχία με τα δοκάρια του πατώματος
Σύνδεση δοκαριών με ξυλοδεσιές

Πηγή: Σκίτσο Ελευθερίας Τσακανικά & Αθανασιάδου, 2007, τόμος 2 Πίνακας 172. Μεσαιωνική πόλη της Ρόδου Έργα αποκατάστασης 2000-2008, σ.31

Δώμα - Στέγαση ορόφου

Οι κατασκευές στέγασης που εντοπίστηκαν στους πύργους

Η πιο συνηθισμένη περίπτωση στέγασης, αποτελείται από ξύλινες πελεκητές δοκούς, που είτε φέρουν πυκνές τεγίδες είτε τοποθετείται απευθείας πάνω τους το ξύλινο πέτσωμα. Είναι τοποθετημένες ανά 50-70 εκατοστά σε παράλληλη διάταξη προς την στενή πλευρά της κάτοψης. Οι δοκοί έχουν περίπου το ίδιο μέγεθος διατομής, που εκτιμάται να είναι γύρω στα 10x15 εκατοστά.

Πάνω από τις ξύλινες σανίδες, το δώμα διαμορφωνόταν επίπεδο με ρύση προς τις υδρορόδες. Για την εξασφάλιση από την εισροή των υδάτων, γινόταν χρήση τελικής επίστρωσης με υλικό υψηλής συνεκτικότητας, που ονομάζεται στην τοπική διάλεκτο πατελιά. Πρόκειται για αργιλώδες χώμα, που αναμειγνύεται συνήθως με φύκια, βούρλα ή πικροδάφνες και δίνει στεγανότητα για ορισμένο χρόνο. Συνεπώς, κάθε χρόνο υπήρχε φροντίδα προκειμένου να αφαιρεθούν οι σβόλοι και να επιστρωθεί ξανά. Μετά το στρώσιμο του νέου υλικού, ακολουθούσε η συμπίεση με ένα ξύλινο τάκο, το λεγόμενο πατούρι.

Σε κάποια πυργόσπιτα συναντάμε σκεπές από κεραμίδια, στοιχείο που προστέθηκε σε μεταγενέστερους χρόνους κάτω από την επίδραση του νεοκλασικισμού.

Δάπεδα

Τα δάπεδα στο επίπεδο του ισόγειου συνήθως ήταν βοτσαλωτά. Με την σημερινή κατάσταση των πύργων όμως, έχουν αντικατασταθεί σχεδόν σε όλες τις περιπτώσεις από πλακίδια. Βοτσαλόστρωτα δάπεδα συναντάμε και στους αύλιους χώρους των πύργων.

Στο πλαίσιο της καταγραφής των πύργων, βρέθηκε φωτογραφία της κατάστασης του βοτσαλωτού της αυλής του Πύργου **Καπετανάκη** από το προσωπικό αρχείο κάτοικου της περιοχής.

Επιχρίσματα

Οι πύργοι στην αρχική τους μορφή αποτελούνταν από λαξευμένες πέτρες με εμφανή αρμολόγηση εξωτερικά. Συνεπώς, τα σοβατισμένα τμήματα αποτελούν νεότερες επεμβάσεις που οφείλονται είτε σε ανάγκες προστασίας είτε σε ανακαινήσεις.

Ως κονίαμα επίχρισης της λιθοδομής χρησιμοποιούσαν κοκκινόχωμα, ασβεστολιθικά τρίμματα ή τα απομεινάρια από την λάξευση της πέτρας αναμιγμένα με νερό. Συχνή είναι και η χρήση της οστρακιάς ως συνδετικό υλικό, η οποία αποτελούταν από αλεσμένα όστρακα θάλασσας, ασβέστη και νερό. Σε ορισμένες περιπτώσεις, χρησιμοποιούσαν το κουρασάνι για μεγαλύτερη συνεκτικότητα, γνωστό από τους βυζαντινούς χρόνους, ενώ με την πάροδο του χρόνου χρησιμοποιήθηκε και ο ασβέστης που μπορούσε να βρεθεί είτε σε μικρά ασβεστοκάμινα της περιοχής, είτε στο χωριό Κοσκινού που αποτελούσε το μεγάλο κέντρο κατεργασίας και προμήθειας υδρασβέστου.

Σήμερα, συναντάμε επίσης, συμπληρώσεις στην τοιχοδομία με χρήση κονιάματος ενισχυμένου με θραυστά κεραμικά ή άλλα λίθινα τεμάχια, τεχνική που ανάγεται στα χρόνια της τουρκοκρατίας. Σε κάποιες περιπτώσεις συναντάμε και άτεχνες επιδιορθώσεις ρωγμών από σκυρόδεμα που έγιναν τα πιο πρόσφατα χρόνια. Εσωτερικά, μετά από τον 18ο αιώνα στις περισσότερες περιπτώσεις έχουμε επιχρισμένους τοίχους με ασβεστοκονίαμα και κάποιες φορές με κουρασάνι.

ΚΟΝΙΑΜΑΤΑ

Αρχική μορφή: λαξευμένες πέτρες με εμφανή αρμολόγηση εξωτερικά

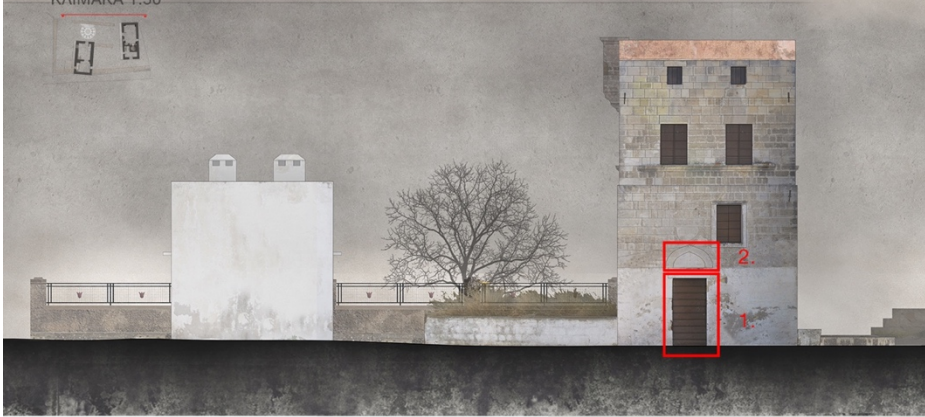
- κοκκινόχωμα
- ασβεστολιθικά τρίμματα
- απομεινάρια από την λάξευση της πέτρας αναμιγμένα με νερό.
- οστρακιά, η οποία αποτελούταν από αλεσμένα όστρακα θάλασσας, ασβέστη και νερό.
- κουρασάνι για μεγαλύτερη συνεκτικότητα, γνωστό από τους βυζαντινούς χρόνους
- ασβέστης

ΕΠΙΧΡΙΣΜΑΤΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΑ

- Συμπληρώσεις στην τοιχοδομία με χρήση κονιάματος ενισχυμένου με θραυστά κεραμικά

1. ΘΥΡΕΣ

ΤΥΠΟΛΟΓΙΕΣ ΘΥΡΩΝ

Θύρα εισόδου εσωτερικά

Θύρα εισόδου εξωτερικά
Σύνθετο ανακουφιστικό
μουσουλμανικό τόξο

Θύρα εισόδου
Πύργου Κλαδάκη

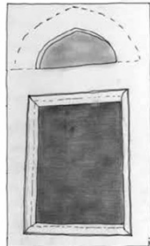
Θύρα εισόδου
Πύργου Παρασκευά

2. ΥΠΕΡΘΥΡΑ - ΤΥΠΟΛΟΓΙΕΣ

ΥΠΕΡΘΥΡΑ ΜΕ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Πύργος Καπετανάκη

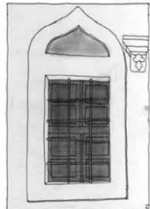
Τύπος O2-17

Πύργος Παρασκευά

Πύργος Κλαδάκη

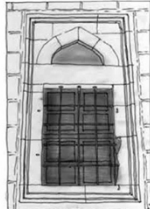
Τύπος O4-63

Πύργος Οικονομίδη

Πύργος Κινδυλίδη

Τύπος O6-103

Πύργος Σ. Κινδυλίδη

Κουφώματα

Θύρες

Οι θύρες εισόδου ήταν ξύλινες, μονόφυλλες και αρκετές φορές διαθέτουν εξωτερικά μονολιθικό υπέρθυρο με ανακουφιστικό σύνθετο τόξο οθωμανικής τεχνοτροπίας.

Σε κάποιες περιπτώσεις τα θυρόφυλλα στηρίζονται σε οριζόντιο πρέκι, εντοιχισμένο στις γενέσεις του εσωτερικού τόξου.

Υπέρθυρα

Συχνά, παρατηρούμε στις θύρες εισόδου, αλλά και σε ορισμένα ανοίγματα στο επίπεδο του ισόγειου, υπέρθυρα που μας δίνουν στοιχεία για την εποχή των πύργων.

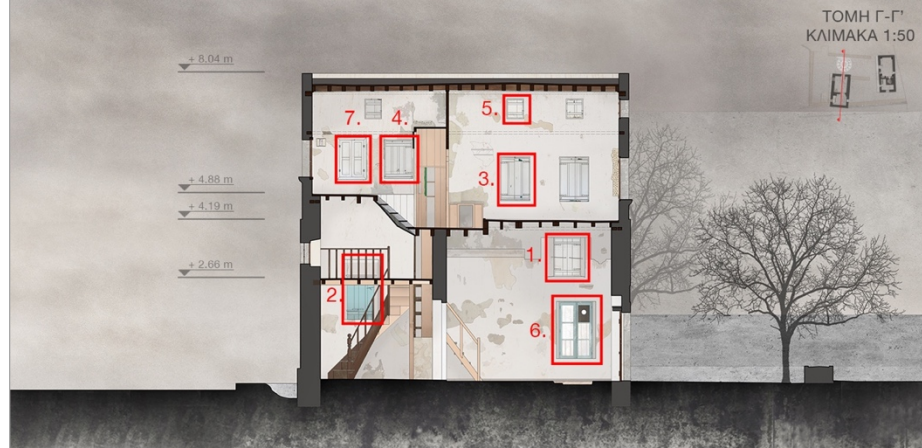
Αρκετές φορές στα υπέρθυρα συναντάμε επιγραφές, συνήθως μαρμάρινες με θρησκευτικό περιεχόμενο. Στις επιγραφές αυτές συνήθως αναγράφονται αρχικά και χρονολογίες που μας δίνουν πληροφορίες για την χρονολογία της κατασκευής.

Παράθυρα

Ως προς τα ανοίγματα, οι περισσότεροι πύργοι έχουν υποστεί αρκετές παρεμβάσεις, συνεπώς, σήμερα συναντάμε διαφορετικά είδη κουφωμάτων, που προέρχονται από διαφορετικές εποχές. Ως εκ τούτου, έγινε μια προσπάθεια διαχωρισμού τους σε δύο κατηγορίες, στα κουφώματα που πιθανόν να υπήρχαν από την αρχική φάση κατασκευής και στις μεταγενέστερες προσθήκες.

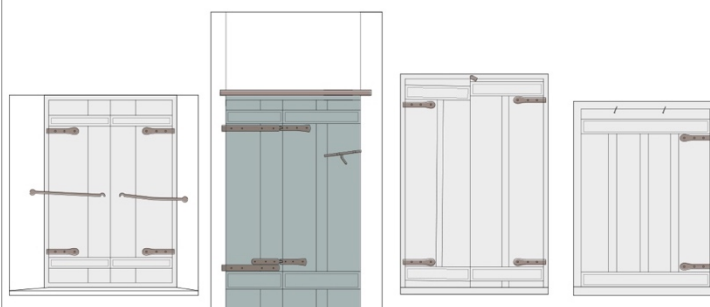
Τα παλαιότερα κουφώματα που συναντάμε είναι ξύλινα, συνήθως δίφυλλα και σε κάποιες περιπτώσεις μονόφυλλα.

Στις μεταγενέστερες προσθήκες μπορούμε να εντάξουμε όλα τα ταμπλαδωτά κουφώματα, αλλά και τα ανοίγματα που συναντάμε στο επίπεδο του ισογείου σε χαμηλή στάθμη. Συνήθως οι προσθήκες δεν συμφωνούν ούτε ως προς τον τύπο, ούτε ως προς τις διαστάσεις με τα υπόλοιπα κουφώματα που συναντάμε. Συγχρόνως, δεν ακολουθούν κάποια χάραξη στις όψεις και παραβιάζουν τα μορφολογικά και τυπολογικά στοιχεία των πύργων.

ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΑ ΚΟΥΦΩΜΑΤΑ - ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:10

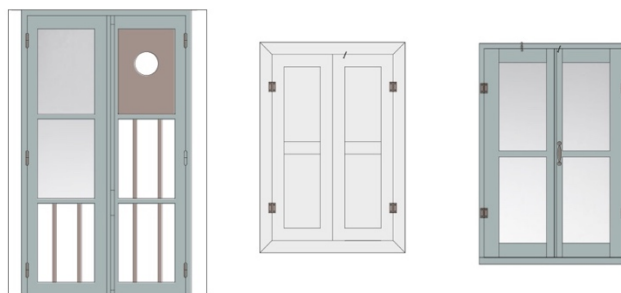
1. 2. 3. 4. 5.

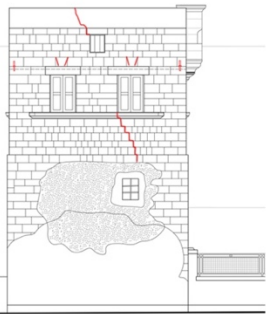
Δεν ήταν
δυνατή η
αποτύπωση

ΝΕΟΤΕΡΑ ΚΟΥΦΩΜΑΤΑ - ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:10

6. 7. 8.

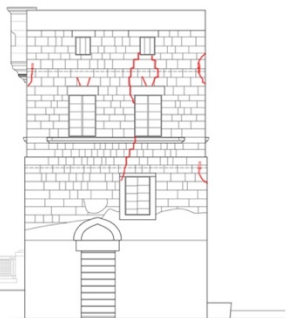
- 1) Ρωγμές μεταξύ γωνιών ανοιγμάτων και στηθαίου δώματος
- 2) Ρωγμές μεταξύ της ποδιάς των ανοιγμάτων του ορόφου και των πρεκιών των ανοιγμάτων του ισογείου
- 3) Ρωγμές στα πρέκια των παραθύρων
- 4) Τοπική ρηγμάτωση στις θέσεις αγκύρωσης των ξυλοδεσιών

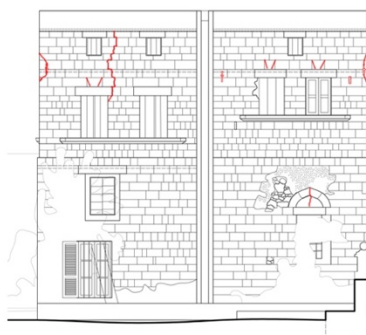
Νότια όψη

Ανατολική όψη

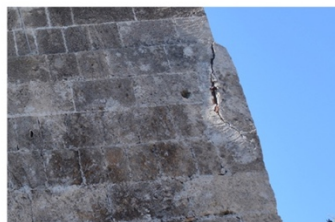
Βόρεια όψη

Δυτική όψη

Ανεξέλεγκτη είσοδος νερού:
Διάβρωση και σήψη ξύλινων
στοιχείων και ξυλοδεσιών

Οξειδωση μεταλλικών κλειδιών:
Θραύση λίθων στις φωνίες

**Προσθήκη οπλισμένου
σκυροδέματος στο δώμα:**
Επιβάρυνση της στέγασης
σταδιακή κατάρρευση

Υγρασία:
Αποσάθρωση, ρωγμές και πτώση
επιχρισμάτων στο εσωτερικό

Παθολογία

Η παθολογία των πύργων που εξετάστηκαν παρουσιάζει σημαντικές ομοιότητες.

Συγκεκριμένα, στις τοιχοποιίες του ορόφου παρατηρούμε:

_ Κάθετες ή λοξές ρωγμές που ξεκινούν από τις γωνίες των ανοιγμάτων και φθάνουν μέχρι το στηθαίο του δώματος.

_ Αντίστοιχες κάθετες ή λοξές ρωγμές μεταξύ της ποδιάς των ανοιγμάτων του ορόφου και των πρεκιών των παραθύρων του ισογείου.

_ Ρωγμές στα λίθινα ή ξύλινα πρέκια των παραθύρων.

- Τοπική ρηγμάτωση λίθων στις θέσεις αγκύρωσης των κλειδιών των ξυλοδεσιών.

Εξ αιτίας της εγκατάλειψης και της έλλειψης συντήρησης, η ανεξέλεγκτη είσοδος του νερού της βροχής οδήγησε αφενός στην βλάβη και απώλεια των ξύλινων στοιχείων των πατωμάτων και δωμάτων, αφετέρου στη δημιουργία συνθηκών αυξημένης υγρασίας μέσα στις τοιχοποιίες με συνέπεια την διάβρωση και **σήψη των ξυλοδεσιών**.

Συνεπώς, η απώλεια διαφραγματικής λειτουργίας των οριζόντιων στοιχείων σε συνδυασμό με την φυσική γήρανση των υλικών των τοιχοποιιών αύξησε την ήδη υψηλή τρωτότητα των μικρού πάχους (**27 εκ.**) διάτρητων (λόγω των πολλών ανοιγμάτων) τοιχοποιιών του ορόφου. Λόγω και των **συχνών σεισμικών** δονήσεων, αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ρηγματώσεων στις πιο αδύναμες θέσεις, που είναι συνήθως αυτή της **στέψης των τοιχοποιιών και η ζώνη ανάμεσα στα ανοίγματα του ισογείου και του ορόφου**.

Συγχρόνως, η προσθήκη οπλισμένου σκυροδέματος στο δώμα, επιβάρυνε την κατασκευή με αποτέλεσμα την σταδιακή κατάρευση τμημάτων της στέγης που έγινε μετά το στάδιο της αποτύπωσης.

Τοπικές βλάβες παρουσιάστηκαν και **στις γωνίες του κτιρίου**, στις θέσεις των μεταλλικών κλειδιών των ξυλοδεσιών, τα οποία στις περισσότερες περιπτώσεις έχουν οξειδωθεί εξαιτίας των καιρικών συνθηκών. Αυτό προκαλεί τη διόγκωσή τους και τη θραύση των λίθων, αλλά και των αποκόλληση των γωνιών της λιθοδομής σε εκείνες τις περιπτώσεις, όπου η σύνδεση των τοίχων δεν είναι πλέον εξασφαλισμένη.

Επιπλέον, η διαβροχή των τοίχων και η κατερχόμενη υγρασία προκαλεί μεγάλες φθορές στα επιχρίσματα και κονιάματα δόμησης. Παρουσιάζεται επομένως αποσάθρωση, ρωγμές και πτώση των επιχρισμάτων στο εσωτερικό.

Θα πρέπει όμως να σημειωθεί ότι, παρά τις βλάβες, τα κτίσματα δεν έχουν καταρρεύσει, ούτε παρουσιάζουν αποκλίσεις. Αυτό καταδεικνύει ότι **το δομικό σύστημα των κτισμάτων έχει πολύ καλή συμπεριφορά**. Ο συνδυασμός επομένως, των ενισχυμένων με ξυλοδεσιές λιθοδομών με τα ξύλινα πατώματα και δώματα, που είναι επίσης συνδεδεμένα μέσω των ξυλοδεσιών και αγκυριών με τους τοίχους, επέτρεψε τη μέχρι σήμερα διατήρηση των κατακόρυφων τοιχοποιιών στη θέση τους, χωρίς καταρρεύσεις, παρά την απώλεια δωματίων και δαπέδων λόγω σήψης των ξύλινων στοιχείων.

Φωτογραφία μουσάντρας από την πλευρά του αντρικού οντά.

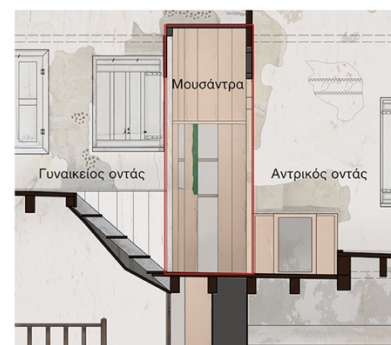
Φωτογραφία μουσάντρας από την πλευρά του γυναικειού οντά.

Πρόσβαση στο δώμα μέσω σφηνωτών σκαλοπατιών

Υποβαθμισμένη ζώνη μπροστά από την μουσάντρα στον αντρικό οντά.

Τομή διαφοράς στάθμης αντρικού - γυναικειού οντά
Κλίμακα 1:20

ΑΕΡΟΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

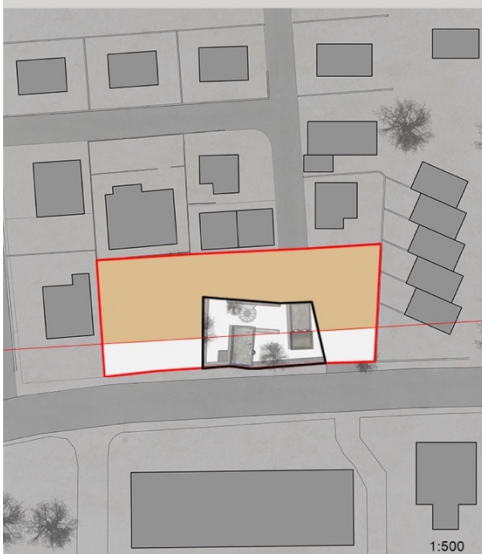
Χώρος Α: Κήπος κατοικίας Α
Κτίριο Β: Κλειστός χώρος στάθμευσης γειτονικής κατοικίας
Κτίριο Γ: οικόδομή - χωρίς χρήση

ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

-Διατήρηση χάραξης οικοπέδου

-Τοποθέτηση νέων κτισμάτων πίσω από την χάραξη της αρχικής φάσης του βοηθητικού κτίσματος

-Διατήρηση χαμηλού ύψους στα νέα κτίσματα

Ο πύργος Καπετανάκη αποτελεί αντιπροσωπευτικό δείγμα της αρχιτεκτονικής της πυργοδομίας, με αρκετά στοιχεία της Τουρκοκρατίας που του προσέδωσαν μια μοναδική ταυτότητα, ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα για την αρχιτεκτονική της υπαίθρου, η οποία πρέπει να προστατευθεί.

Το κτήριο αντιμετωπίζει ποικίλα προβλήματα, που συμβάλλουν στην σταδιακή αποδόμηση και καταστροφή του. Η αποκατάστασή του κρίνεται απαραίτητη όχι μόνο για τη διάσωση της ιστορικής, αρχιτεκτονικής και οικοδομικής του αξίας αλλά και για την επανεξοικείωση των πολιτών με την συγκεκριμένη αρχιτεκτονική, η οποία εικονογραφούσε κάποτε την πόλη της Ιαλυσού. Για τον λόγο αυτό, προτείνεται για την επανάχρησή του, η λειτουργία ως μουσείο υπέρ της ανάδειξης της ιστορίας αλλά και της αρχιτεκτονικής των πύργων που επικράτησαν στην πόλη της Ιαλυσού για αιώνες.

Για την πρόταση, χρησιμοποιήθηκε ο περιβάλλον χώρος του υπάρχοντος οικοπέδου ο οποίος περιλαμβάνει τον κήπο της κατοικίας Α, έναν χώρο στάθμευσης της κατοικίας Β και μία οικοδομή χωρίς χρήση. **(βλ. Διάγραμμα περιοχής παρέμβασης)**

Οι γενικές αρχές που ακολουθήθηκαν στην πρόταση είναι;

- Η διατήρηση της χάραξης του οικοπέδου
- Η τοποθέτηση των νέων κτισμάτων πίσω από την χάραξη της αρχικής φάσης του βοηθητικού κτίσματος ώστε να μην εμποδίζεται η ορατότητα των κτισμάτων αυτών ερχόμενοι από την λεωφόρο Ηρακλειδών. **(βλ. Διάγραμμα γενικές αρχές)**

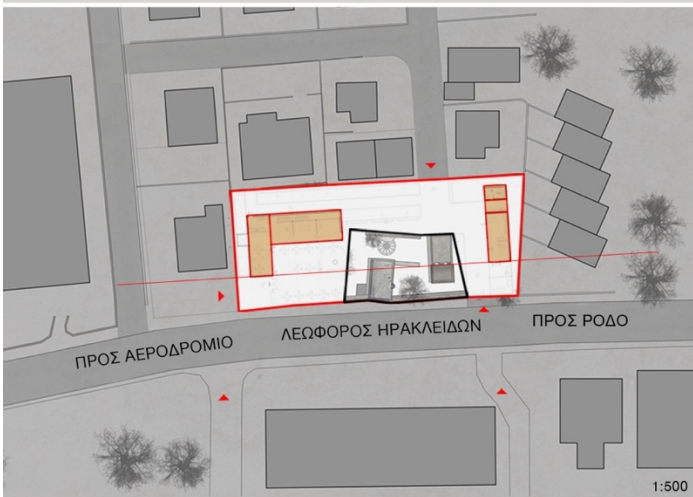
Για την υποστήριξη των σύγχρονων αναγκών και λειτουργιών ενός μουσείου αλλά την δημιουργία ενός υπερτοπικού πυρήνα που θα λειτουργήσει υπέρ της ανάδειξης των κτισμάτων αυτών, δημιουργήθηκαν δυο νέα κτίσματα. **(βλ. Διάγραμμα γενικές αρχές – Τοποθέτηση κτισμάτων)**

Δεδομένου, λοιπόν, ότι οι εισοδοί στο συγκρότημα προέκυψαν από τους οδικούς άξονες που προυπήρχαν, μπαίνοντας στο συγκρότημα του μουσείου από την κύρια είσοδο που βρίσκεται επί της Λεωφόρου Ηρακλειδών, συναντά κανείς την υποδοχή αλλά και ένα μικρό κατάστημα. Η πορεία συνεχίζεται με την επίσκεψη των κύριων εκθεμάτων του μουσείου, που αποτελούν το βοηθητικό κτίσμα και ο πύργος και στην συνέχεια στον κύριο χώρο έκθεσης και το αναψυκτήριο. **(βλ. Διάγραμμα χρήσεων, κάτοψη ισογείου)**

Στον κύριο χώρο έκθεσης συναντάμε τη κλίμακα που οδηγεί στο υπόγειο, όπου συναντάμε την βιβλιοθληκη του συγκροτήματος, καθώς επίσης και κάποιες βοηθητικές λειτουργίες, όπως αποθηκευτικοί χώροι και χώροι υγιεινής. **(βλ. Κάτοψη υπογείου)**

Η διαμόρφωση του υπαίθριου χώρου έχει ως γνώμονα την διατήρηση της χάραξης του παλιού οικοπέδου, αλλά και της φύτευσης που προυπήρχε, την οποία αποτελούν δέντρα μεσαίου και μεγάλου μεγέθους, όπως λιγούστρο και θηβέτια εντός του οικοπέδου, αλλά και ένας φοίκος στο διπλανό οικόπεδο. Στα σημεία αυτά έχουν δημιουργηθεί οι **χώροι στάσης** και αποτελούν σημεία που ο επισκέπτης μπορεί να έχει εποπτεία του πύργου από διαφορετικές γωνίες.

Η φύτευση ενισχύεται περιμετρικά του οικοπέδου, στα σημεία που συναντάμε κατοικία με δεντροστοιχίες μεσαίου μεγέθους, ενώ η πλευρά του δρόμου διατηρεί μόνο την ήδη υπάρχουσα φύτευση προκειμένου να μην εμποδίζεται η θέαση των κτισμάτων.

- ΕΠΙΠΕΔΟ ΙΣΟΓΕΙΟΥ:
1. υποδοχή - καταστήμα 40 τ.μ.
 2. βοηθητικό κτίσμα - εκθεσιακός χώρος 15 τ.μ.
 3. πύργος - εκθεσιακός χώρος 27 τ.μ.
 4. εκθεσιακός χώρος 80 τ.μ.
 5. αναψυκτήριο 50 τ.μ.
 - 6.. WC 10 τ.μ
- ΕΠΙΠΕΔΟ ΥΠΟΓΕΙΟΥ:
- βιβλιοθήκη 80 τ.μ.
 αποθηκευτικοί χώροι 20 τ.μ.
 χώροι υγιεινής (αντρών, γυναικών, ΑΜΕΑ) 20 τ.μ.

ΕΙΣΟΔΟΙ

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΝΕΑΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ
ΣΤΗΝ ΓΕΙΤΟΝΙΚΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑ

ΑΝΑΛΟΓΙΕΣ

ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

Καθότι, λοιπόν ο υπαίθριος χώρος της κατοικίας Α χρησιμοποιήθηκε, δημιουργήθηκε μια δημόσια διαδρομή εντός του συγκροτήματος που οδηγεί στην κύρια είσοδο της κατοικίας. Η διαδρομή αυτή είχε ως στόχο διατηρήσει και να ενισχύσει την σχέση της γειτονικής κατοικίας με τον πύργο, καθότι ιστορικά αποτελούσε την κύρια κατοικία της οικογένειας Καπετανάκη. Η κατοικία μαζί με την τεράστια γεωργική έκταση που συνόδευαν τον πύργο, σταδιακά μεταπωλήθηκαν και από το έτος 2008 μέχρι σήμερα η οικογένεια Καπετανάκη διατηρεί μόνο το οικοπέδο του πύργου στην ιδιοκτησία της. **(βλ. Διάγραμμα πρόσβασης στην γειτονική κατοικία)**

Ως προς τις αναλογίες, στόχος ήταν να μην ξεπερνούν τις διαστάσεις του κύριου κτίσματος, που είναι ο πύργος. Συνεπώς διατηρήθηκε η αναλογία “α” και στα νεότερα κτίσματα. **(βλ. Διάγραμμα αναλογίες)**

Σε μορφολογικό επίπεδο, βασική αρχή των κτισμάτων αυτών ήταν να διατηρήσουν **χαμηλό ύψος**, που δεν θα ξεπερνάει τα υφιστάμενα κτίσματα προκειμένου να τονιστεί η αίγλη του πύργου ως αμυντική κατασκευή. **(βλ. Διάγραμμα γενικές αρχές – μορφή κτισμάτων)**

Μία βασική αρχή της σύνθεσης που έχει ως στόχο να τονιστεί η υπόσταση του πύργου ως αυτοτελής αμυντική κατασκευή που βρισκόταν απομονωμένη από τα αστικά κέντρα, ήταν τοποθέτηση των νέων κτισμάτων στην μεγαλύτερη δυνατή **απόσταση** από τον πύργο.

Η ενότητα που δημιουργείται πλέον είναι **εσωστρεφής**, ακολουθώντας την λογική που επικράτησε στην τυπολογία των πύργων. Αυτό επιτυγχάνεται με την περίφραξη μεγάλου ύψους που είχε ως στόχο να απομονώσει την ενότητα του συγκροτήματος αυτού από την πόλη, αλλά και από την λεωφόρο Ηρακλειδών. Με αυτόν τον τρόπο ο επισκέπτης μπαίνει σε μια διαδικασία ανακάλυψης του χώρου, ενώ εισερχόμενος πλέον στο συγκρότημα, βιώνει κάτι τελείως διαφορετικό καθώς ο ανοιχτός αύλιος χώρος λειτουργεί ως ενοποιητικό στοιχείο του παλιού με το νέο.

Εκτός από την εσωστρέφεια του συγκροτήματος, βασικά στοιχεία της σύνθεσης που προέκυψαν από αρχές που διέπουν τους πύργους της Ιαλυσού είναι ότι οι **είσοδοι**, με εξαίρεση την κεντρική θύρα εισόδου τις υποδοχής, βρίσκονται πάντα σε **όψεις που δεν επιβάλλονται** και δεν προκαλούν και η πρόσβαση στα κτίσματα γίνεται πάντα μέσω του αύλιου χώρου. **(βλ. Διάγραμμα βασικών αξόνων)**

Ένα άλλο χαρακτηριστικό που προέκυψε από την αρχιτεκτονική της πυργοδομίας είναι ότι δεν συναντάμε ανοίγματα στις πλευρές των κτισμάτων που συνορεύουν με δημόσιο χώρο. Η επιλογή αυτή τονίζεται με τα τυφλά τοιχεία που “κλεινουν” τα να ανοίγονται μόνο προς την εσωτερική αυλή. Εξαίρεση και σε αυτή την περίπτωση αποτελεί η είσοδος στην υποδοχή του μουσείου.

Τέλος, ήταν επιθυμητό από τα νέα κτίσματα, ο επισκέπτης να έχει πλήρη εποπτεία του υφιστάμενου οικοπέδου. Για το λόγο αυτό, τα κτίσματα διατηρούν την διαμπερότητά τους από την πλευρά της εσωτερικής αυλής.

διατήρηση της κορυφογραμμής που προϋπήρχε

χαμηλό ύψος νέων κτισμάτων

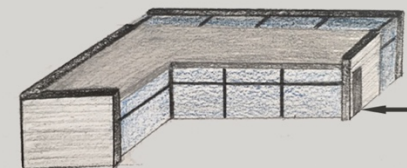
Χαρακτηριστικά αρχιτεκτονικής πύργων που αποτέλεσαν **βασικούς άξονες** της σύνθεσης:

- Θύρες εισόδου σε σημεία που να μην επιβάλλονται και να μην προκαλούν - Εντός του αύλιου χώρου

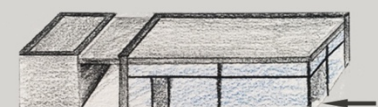
- όχι ανοίγματα στην πλευρά του δρόμου

1. Εκθεσιακός χώρος

2. Υποδοχή - ανοιχτό μέτωπο στην Λεωφόρο Ηρακλειδών

ΝΟΤΙΑ ΟΨΗ - ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

ΒΟΡΕΙΑ ΟΨΗ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΟΨΗ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

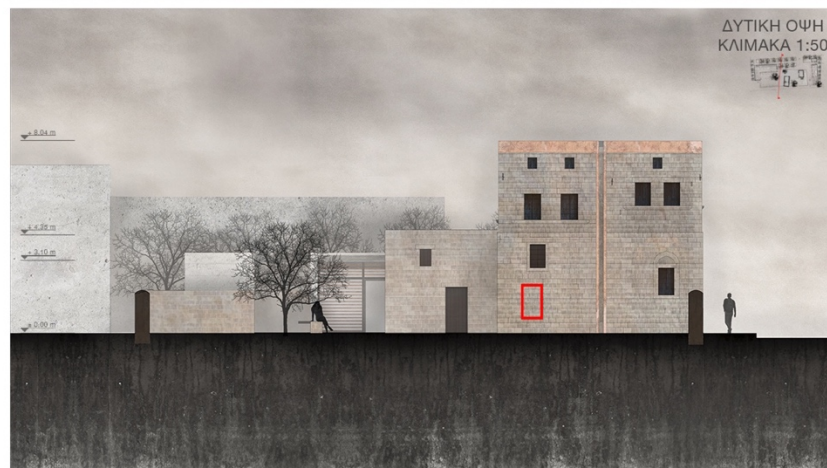
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΟΨΗ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

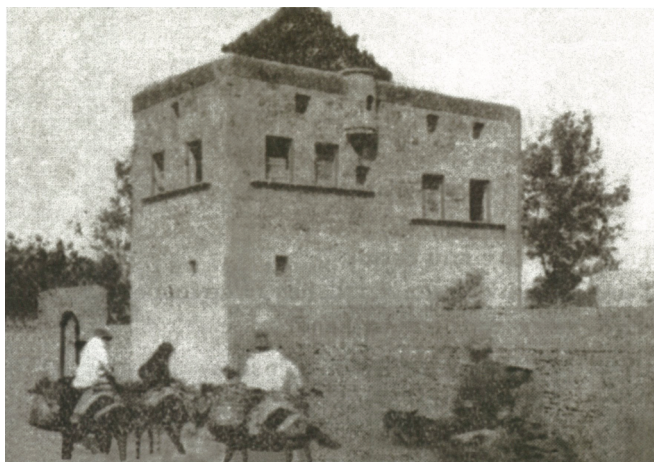
ΔΥΤΙΚΗ ΟΨΗ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

ΔΥΤΙΚΗ ΟΨΗ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

Όσον αφορά τα υλικά που επιλέχθηκαν, πρώτα απ'όλα έχουμε να κάνουμε με τον Ροδίτικο **πωρόλιθο** που χρησιμοποιείται στις τοιχοποιίες του πύργου, του βοηθητικού κτίσματος, αλλά και στην αντικατάσταση που έγινε στην παλιά περίφραξη με τα μεταλλικά κιγκλιδώματα, με μία νέα εξολοκήρου πέτρινη και ψηλότερη. Η επιλογή της βασίστηκε σε παλιές φωτογραφίες του συγκροτήματος Καπετανάκη.

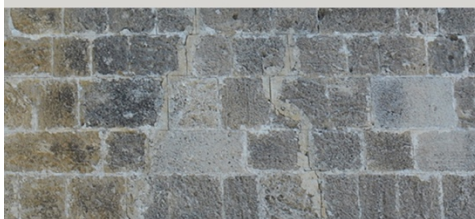
Το δεύτερο υλικό είναι το **ξύλο**, το οποίο που χρησιμοποιείται κυρίως στην αποκατάσταση των δυο κτισμάτων, σε δώματα, δάπεδα, κουφώματα αλλά και τους ξύλινους ταμπλάδες της μουσάντρας. Είδη ξύλων που συναντάμε σε αφθονία στο νησί αποτελούν οι **κέδροι**, και τα **κυπαρίσσια**, τα οποία έχουν εξαιρετική αντοχή στον χρόνο αλλά και στην σήψη.

Έπειτα, βασικό υλικό αποτελούν τα **φυσικά βότσαλα**, καθότι πρόκειται για μια μεγάλη επιφάνεια βοτσαλωτού δαπέδου τόσο εσωτερικά των κτισμάτων όσο και στον αύλιο χώρο, που πρέπει να αποκατασταθεί. Τα βότσαλα είναι σε αποχρώσεις λευκού και μαύρου και η τοποθέτησή τους γίνεται σε μικρές επιφάνειες προκειμένου να μην στεγνώσει η λάσπη.

Στα νέα κτίσματα τα οποία αποτελούν **σύμμεικτες κατασκευές**, κυρίαρχο στοιχείο είναι τα τυφλά μπετονένια τοιχεία, ενώ το δώμα και ο φέρων οργανισμός τους εσωτερικά, είναι μεταλλικά στοιχεία.

Πωρόλιθος Ρόδου

Τοιχοποιίες πύργου και βοηθητικού
Περίφραξη, πεζούλια

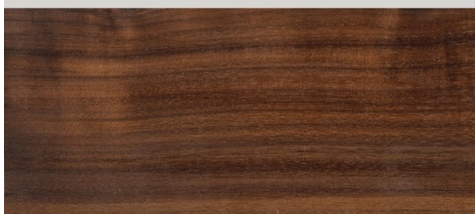

Ξύλο

Δάπεδα, στέγες πύργου και βοηθητικού
εσωτερικές σκάλες, ξύλινοι ταμπλάδες μουσάντρας,
κουφώματα

Είδη ξύλων που υπάρχουν σε
αφθονία στο νησί:
κέδροι, κυπαρίσσια

Αντοχή στον χρόνο, στην υγρασία και την σήψη.

Φυσικά βότσαλα - λευκά και μαύρα

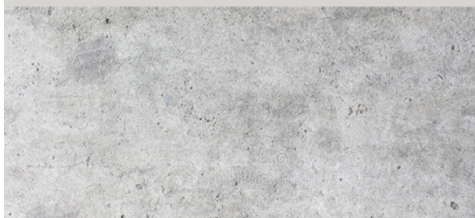
αποκατάσταση βοτσαλωτού δαπέδου στο εσωτερικό
των κτισμάτων αλλά και στον αύλιο χώρο

Τοποθέτηση σε μικρές επιφάνειες

Σκυρόδεμα

Εξωτερικά τοιχεία νέων κτισμάτων
(σύμμεικτη κατασκευή)

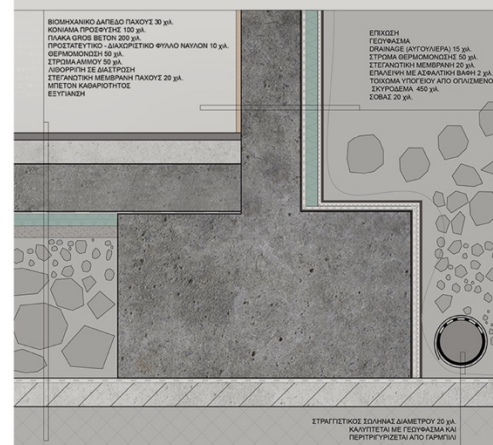
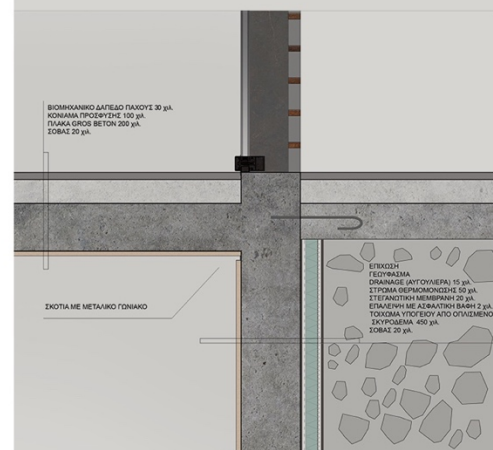
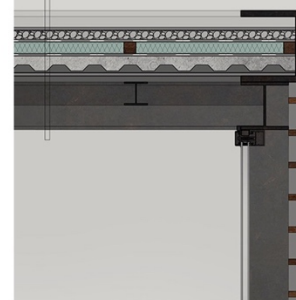

Χάλυβας

Φέρων οργανισμός νέων κτισμάτων
(σύμμεικτη κατασκευή)

ΚΡΟΚΑΚΕΣ
ΑΣΦΑΛΤΙΚΗ ΣΤΕΓΑΝΩΤΙΚΗ ΜΕΜΒΡΑΝΗ ΠΑΧΥΣ 30 γλ.
ΦΕΡΜΑΚΟΚΟΧΗ 50 γλ.
ΔΙΑΚΡΕΤΤΙΚΟ ΦΙΛΙΟ ΝΑΚΙΩΝ 10 γλ.
ΣΤΡΩΜΑ ΠΕΡΜΑΚΟΚΟΧΗΣ ΜΕ ΕΣΑΛΤΙΚΟ ΠΑΧΟΣ 50 γλ. ΓΙΑ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΡΥΞΩΣΗ
ΤΡΑΠΕΖΟΣΙΜΕ ΛΑΜΑΡΙΑ
ΔΕΥΤΕΡΟΤΙΜΕΣ ΔΟΚΟΙ ΜΕ 1008
ΚΥΡΕΕΣ ΔΟΚΟΙ ΜΕ 2008

Βασική αρχή της μελέτης της αποκατάστασης των υπάρχοντων κτισμάτων ήταν:

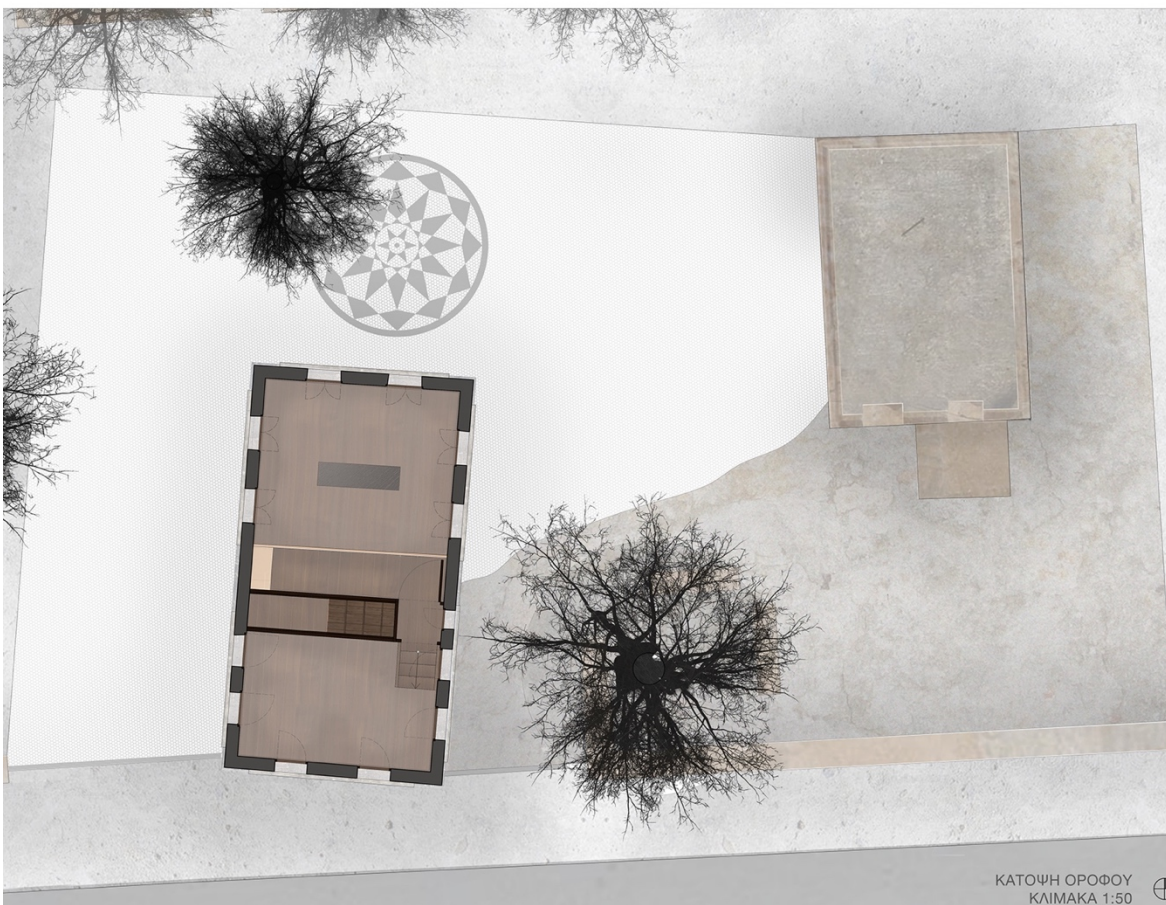
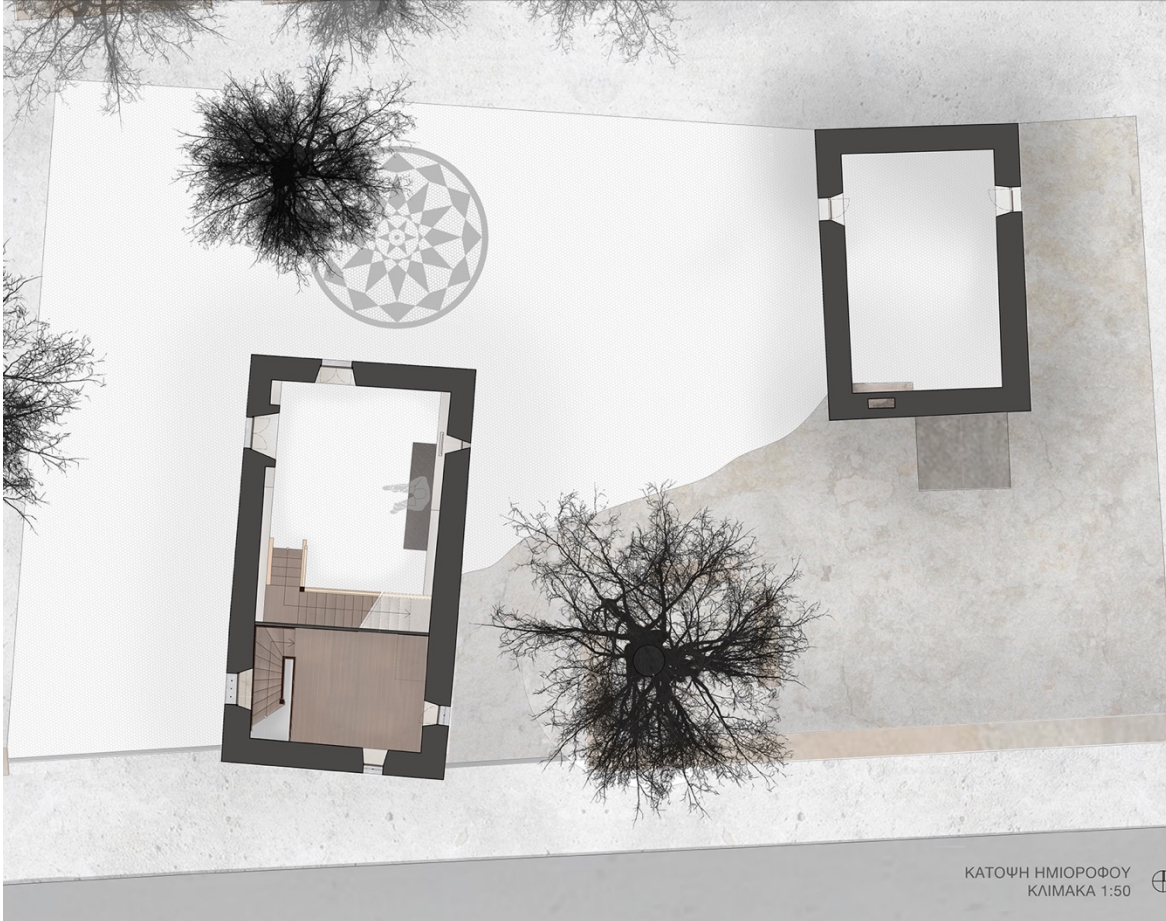
α) Η **ανάδειξη** της αρχικής αρχιτεκτονικής φάσης με παράλληλη διατήρηση των σημαντικότερων αρχιτεκτονικών στοιχείων των επόμενων, οι οποίες μαρτυρούν την ιστορική εξέλιξη του κτιρίου.

β) Η **διατήρηση** με συστηματική εξυγίανση και βελτίωση του αρχικού δομικού συστήματος του κτιρίου.

Σημαντικά βήματα που πρέπει να ακολουθηθούν για την ενίσχυση του δομικού συστήματος της κατασκευής αποτελούν:

- Η αντικατάσταση των σαθρών λίθων και λιθοσυρραφές
- Το καθάρισμα επιφανειών λιθοδομών από υπολείμματα σαθρών επιχρισμάτων και νεότερων τσιμεντοκονιαμάτων
- Το καθάρισμα αρμών σε βάθος και αρμολόγηση βαθιά με ειδικό ασβεστοκονίαμα με κοκκοδιαβαθμισμένη χαλαζιακή άμμο.
- Οι επιφάνειες λιθοδομών θα επιχριστούν με συμβατά κονιάματα σε τρεις στρώσεις και τα επιχρίσματα για την καλύτερη συντήρηση θα επαλειφθούν με ειδικά ασβεστοχρώματα.

Κυρίαρχο ρόλο στην κατασκευή έχουν τα ξύλινα στοιχεία, των οποίων η κατάσταση είναι κακή λόγω της υγρασίας και της εγκατάλειψης. Είναι απαραίτητη η συντήρηση των ξύλινων φερόντων και δευτερευόντων στοιχείων λοιπόν και πιο συγκεκριμένα των πατωμάτων και δωμαίων, των ξύλινων πρεκιών και ξυλοδεσιών, αλλά και των παραθύρων.

Στο μεσοπάτωμα και το δώμα της κατασκευής, είναι απαραίτητη η χρήση νέων ξύλινων δοκαριών σε κάποια σημεία, ενώ όπου είναι δυνατόν προτείνεται η επανασχρησιμοποίηση των παλαιών τεμαχίων. Η διαφραγματική λειτουργία του μεσοπατώματος θα επιτευχθεί με την χρήση δύο στρώσεων σανίδων και μία στρώση κόντρα πλακέ, ενώ στο δώμα με δύο στρώσεις κόντρα πλακέ. Οι ξυλοδεσίες τόσο στο μεσοπάτωμα όσο και στο δώμα, θα συνδεθούν με την λιθοδομή με ξύλινες καβίλιες σε μικρές αποστάσεις μεταξύ τους, καθώς επίσης και με τα δοκάρια με μεταλλικές γωνίες. **(βλ. Λεπτομέρεια αποκατάστασης δαπέδου ορόφου και τομές 1:20)**

Η μόνωση του δώματος επιτυγχάνεται με διπλά ασφαλτόπανα πάνω σε μορφωμένες επιφάνειες ρύσεων από κόντρα πλακέ θαλάσσης και θερμομονωτικές πλάκες EPS. Ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να δοθεί στην υδρορρόη ώστε να μην εισέρχεται η υγρασία εντός του κτιρίου. Η τελική επικάλυψη της λιθοδομής στο στηθαίο του δώματος γίνεται με το ήδη υπάρχον υδραυλικό κονίαμα, το κουρασάνι. **(βλ. Λεπτομέρεια αποκατάστασης δώματος και τομές 1:20)**

Τέλος, προτείνεται η αποκατάσταση των δαπέδων ισογείου και η διαμόρφωσή του από λεπτά βοτσαλωτά, καθώς και ο καθαρισμός και η συντήρηση του βοτσαλωτού δαπέδου της αυλής. Γίνονται τοπικές συμπληρώσεις στο υφιστάμενο δάπεδο και συμπληρώνεται το υπόλοιπο τμήμα με νέο, με παραδοσιακή μέθοδο χωρίς τη χρήση τσιμεντοκονιάματος (χώμα ή άμμο θαλάσσης για οριζοντίωση επιφάνειας, κονίαμα από ασβέστη και άμμο για την τοποθέτηση των βότσαλων). Το νέο τμήμα θα αποκαλύψει την αρχική μορφή και διακόσμηση του δαπέδου. **(βλ. Λεπτομέρεια αποκατάστασης δαπέδου ισογείου και τομές 1:20)**

Όσον αφορά τα κουφώματα, είναι απαραίτητη η αντικατάσταση των διαβρωμένων μεταλλικών μηχανισμών. Προτείνεται, επίσης, η συντήρηση των υπάρχοντων και η αντικατάσταση των νεότερων κουφωμάτων που αποτελούν μεθυσστερες προσθήκες με κουφώματα που είναι όμοια με τα παλαιότερα.

Στον χώρο του αντρικού οντά βρέθηκαν κομμάτια από τον διάκοσμο, με ανάγλυφα και ζωγραφισμένα γύψινα ανθήματα και φυτικά στοιχεία που κοσμούσαν τον χώρο σε δύο στάθμες, πάνω από τους φεγγίτες και πάνω από τα μεγάλα ανοίγματα. Προτείνεται, λοιπόν η αποκατάσταση τους και η συμπλήρωση με αφαιρετικό τρόπο. **(βλ. δείγμα διάκοσμου 1:1)**

Παρεμβάσεις:

1. Κλείσιμο ανοίγματος στο επίπεδο του ισογείου καθότι αποτελεί διάνοιξη που έγινε
2. Αποκατάσταση και συμπλήρωση με αφαιρετικό τρόπο του διάκοσμου στον αντρικό οντά
3. Διατήρηση δείγματος κονιάματος από την περίοδο της τουρκοκρατίας

4. Αντικατάσταση κουφωμάτων που αποτελούν μεθυσστερες προσθήκες με κουφώματα που είναι όμοια με τα παλαιότερα.

Συντήρηση των ξύλινων τμημάτων και αντικατάσταση των διαβρωμένων μεταλλικών μηχανισμών

ΚΟΥΦΩΜΑΤΑ ΕΠΙΠΕΔΟ ΟΡΟΦΟΥ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:10

ΚΟΥΦΩΜΑΤΑ ΕΠΙΠΕΔΟ ΗΜΙΟΡΟΦΟΥ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:10

5. Αποκατάσταση των δαπέδων ισογείου και η διαμόρφωσή του από λεπτά βοτσαλωτά.

6. Αποκατάσταση της μουσάντρας του αντρικού οντά

Συντήρηση των ξύλινων φερόντων και δευτερευόντων στοιχείων:

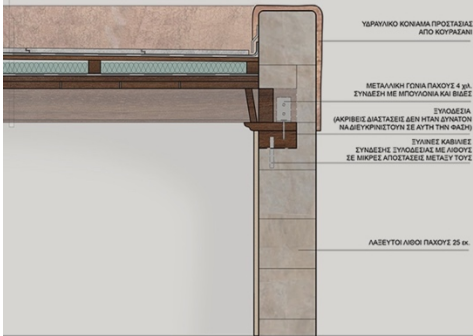
πατώματα
δώματα
ξύλινα πρέκια
ξυλοδεσιές
κουφώματα

Μεσοπάτωμα και δώμα:

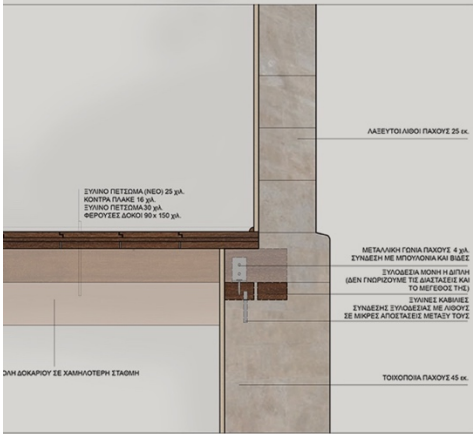
Όπου είναι δυνατόν επαναχρησιμοποίηση παλιών δοκαριών.

ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΔΩΜΑΤΟΣ ΚΛΙΜΑΚΑ 1:10

ΦΕΡΩΜΟΝΟΤΗΤΕΣ ΠΛΑΚΕΣ 20 γλ.
ΑΣΦΑΛΤΟΠΛΑΚΗ ΒΑΡΕΣ 5 ΤΥΠΟΥ
ΚΟΝΤΡΑ ΠΛΑΚΕ 20 γλ.
ΦΕΡΩΜΟΝΟΤΗΤΕΣ 50 γλ.
ΦΡΑΓΜΑ ΥΔΡΑΤΙΧΩΝ
ΚΟΝΤΡΑ ΠΛΑΚΕ 20 γλ.
ΣΥΝΙΟ ΠΕΤΣΙΜΑ 25-30 γλ.
ΚΥΡΒΕΣ ΔΟΚΟΙ 90 x 150 γλ.

ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΔΑΠΕΔΟΥ ΟΡΟΦΟΥ ΚΛΙΜΑΚΑ 1:10

ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΔΑΠΕΔΟΥ ΙΣΟΓΕΙΟΥ ΚΛΙΜΑΚΑ 1:10

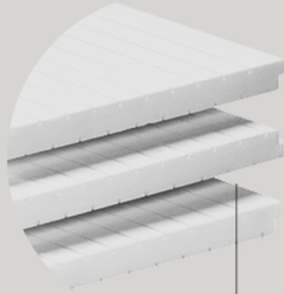
Δ. Δείγμα διακόσμου με γύψινα ανθήματα που βρέθηκε κατά την διαδικασία της αποτύπωσης σε δύο στάθμες κλίμακα 1:1

ΤΟΜΗ ΚΛΙΜΑΚΑ 1:20

Θερμομονωτικές πλάκες EPS

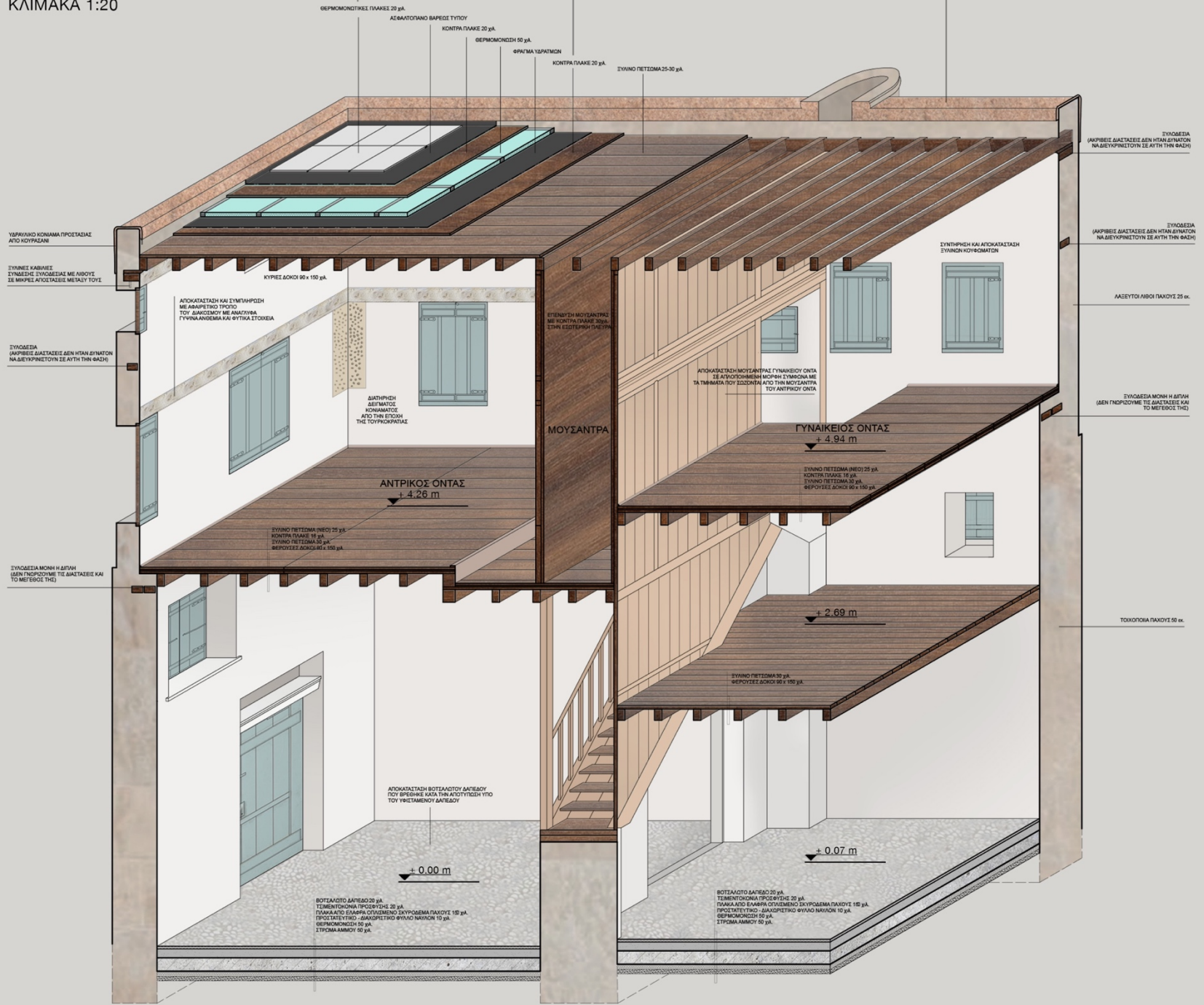
Κόντρα πλακέ θαλάσσης

Υδραυλικό κονίαμα περιόδου από Κουρασάνι

ΑΞΟΝΟΜΕΤΡΙΚΗ ΤΟΜΗ ΚΛΙΜΑΚΑ 1:20

Το σημαντικότερο μορφολογικό στοιχείο του πύργου, όμως, αποτελεί η ξύλινη μουσάντρα στον όροφο. Προτείνεται λοιπόν η αποκατάσταση της μουσάντρας του αντρικού οντά με την επανατοποθέτηση των σωζόμενων αυθεντικών τμημάτων μετά από την συντήρησή τους και συμπλήρωση των τμημάτων που με αφαιρετικό τρόπο θα ανακατασκευαστούν τα τμήματα της μουσάντρας που δεν σώζεται στον γυναικείο οντά.

Μετά την συντήρηση, τα τμήματα θα επανατοποθετηθούν σε έναν νέο ξύλινο σκελετό, ο οποίος θα συνδεθεί με οποιού η τις ξυλοδεσιές των τοίχων και τις δοκούς του πατώματος, αντίστοιχα με τον υπάρχοντα σκελετό της μουσάντρας.

Επάνω σε αυτό το σκελετό θα στηριχθεί ο σκελετός της μουσάντρας και κυρίως οι οριζόντιες δοκοί, που σήμερα είναι ενσωματωμένες στις πλευρικές τοιχοποιίες. Για την ενίσχυσή και την σταθεροποίησή της, τοποθετούνται στο εσωτερικό της μουσάντρας, στον νέο σκελετό, φύλλα από κόντρα πλακέ.

Τέλος, είναι σημαντική για την συντήρηση, η επάλειψη όλων των ξύλινων στοιχείων που προαναφέρθηκαν, με ειδικά προστατευτικά υλικά, όπως μυκητοκτόνα, αλλά και με βερνίκια εμποτισμού με την χρήση ενεμάτων στις οπές.

Φωτογραφία μουσάντρας από την πλευρά του αντρικού οντά. (ΤΟΜΗ Β-Β')

Η αποκατάσταση του βοηθητικού κτίσματος που βρίσκεται στον αύλιο χώρο του πύργου Καπετανάκη, έχει γνώμονα την ανάδειξη του θολωτού φούρνου και του τζακιού που χαρακτηρίζουν την κατασκευή αυτή.

Προτείνεται, λοιπόν, η αφαίρεση του χώρου υγεινής που αποτέλεσε μεθύτερη προσθήκη και η διατήρηση του κτίσματος στην αρχική του φάση. Επιπροσθέτως, κρίνεται απαραίτητη η αφαίρεση των μπετονένιων υποστυλωμάτων και της οροφής που αποτέλεσαν επίσης μεθύτερες προσθήκες που συνέβαλαν στην επιβάρυνση και αποσταθεροποίηση της κατασκευής. **(βλ. Κάτοψη βοηθητικού κτίσματος)**

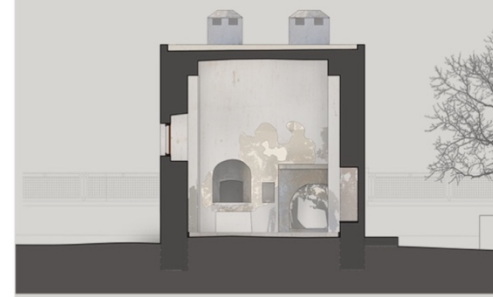
Το δάπεδο θα αντικατασταθεί από βοτσαλωτό και η οροφή θα ακολουθήσει τον τύπο στέγασης του πύργου, καθώς σε όλα τα δείγματα πυργόσπιτων που μελετήθηκαν συναντάμε ξύλινη στέγαση στο βοηθητικό κτίσμα. **(βλ. Λεπτομέρεια αποκατάστασης δώματος βοηθητικού)**

Αποκατάσταση βοηθητικού:

Ανάδειξη του θολωτού φούρνου και του τζακιού

ΩΦΗ ΤΖΑΚΙΟΥ - ΦΟΥΡΝΟΥ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

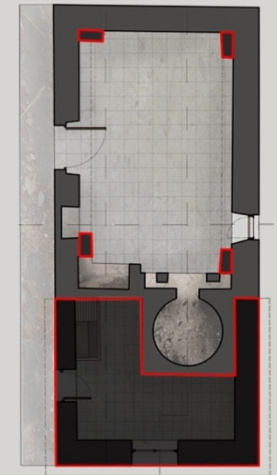

Διατήρηση κτίσματος στην αρχική του φάση: αφαίρεση του χώρου υγεινής

Αφαίρεση των μπετονένιων υποστυλωμάτων και της οροφής - Ξύλινη στέγη

Αποκατάσταση δαπέδου και η διαμόρφωσή του από λεπτά βοτσαλωτά.

ΚΑΤΩΦΗ ΒΟΗΘΗΤΙΚΟΥ ΚΤΙΣΜΑΤΟΣ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΔΩΜΑΤΟΣ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:10

ΘΕΡΜΟΜΟΝΩΤΙΚΕΣ ΠΛΑΚΕΣ 20 γρ.
ΑΣΦΑΛΤΟΠΑΝΟ ΒΑΡΕΩΣ ΤΥΠΟΥ
ΚΟΝΤΡΑ ΠΛΑΚΕΣ 20 γρ.
ΘΕΡΜΟΜΟΝΩΣΗ 50 γρ.
ΦΕΡΜΑ ΠΑΡΕΛΕΓΜΕΝΗ
ΚΟΝΤΡΑ ΠΛΑΚΕΣ 20 γρ.
ΣΥΝΤΥΠΟ ΤΡΙΣΤΑΘΙΑΣ 30 γρ.
ΚΥΡΤΕΣ ΔΟΡΟΙ 80 x 150 γρ.

ΜΕΤΑΛΛΙΚΗ ΓΕΝΙΚΟΚΟΥΣ 4 γρ.
ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΜΠΟΥΛΟΝΑ ΚΑΙ ΒΙΒΕΣ

ΣΥΝΟΜΟΣΙΑ 1907 κκ.
ΣΥΝΔΕΣΗ ΚΑΒΙΝΗΣ
ΣΥΝΔΕΣΗ ΣΥΝΟΜΟΣΙΑΣ ΜΕ ΛΙΘΟΥΣ
ΣΕ ΜΙΚΡΕΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΕΣ ΜΕΤΑΛΛΥ ΤΟΥΣ

ΛΙΘΟΣΟΜΗ ΠΛΑΧΟΥΣ 68 κκ.

ΤΟΜΗ Η-Η'
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

ΤΟΜΗ Ε-Ε'
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

ΤΟΜΗ ΧΩΡΟΥ ΥΠΟΔΟΧΗΣ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

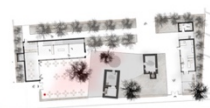
ΤΟΜΗ ΑΝΑΦΥΚΤΗΡΙΟ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΜΑΚΕΤΑΣ

Δευτερεύουσα είσοδος

Η πρόταση αυτή, αποσκοπεί στην ανάδειξη της ιστορικής αλλά και της αρχιτεκτονικής αξίας των πύργων της Ιαλυσού, με αφετηρία την αποκατάσταση του πύργου Καπετανάκη και την μετατροπή του σε μουσειακό χώρο με στόχο την επανεξοικείωση των πολιτών με την συγκεκριμένη αρχιτεκτονική, η οποία εικονογραφούσε κάποτε την πόλη της Ιαλυσού.

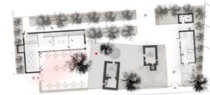
Αποτελούν κτίσματα που αντικατοπτρίζουν την ιστορία του τόπου καθώς συγκεντρώνουν αρχιτεκτονικά στοιχεία από διαφορετικές εποχές και πολιτισμούς. Η τυπολογία τους βλέπουμε να επαναλαμβάνεται και η μορφή τους να επικρατεί για αρκετούς αιώνες, γεγονός που έπαιξε σημαντικό ρόλο και στην εξέλιξη της αρχιτεκτονικής της πόλης της Ιαλυσού.

Ως κατοικίες εύπορων οικογενειών στην διάρκεια των χρόνων γνώρισαν ημέρες δόξας. Παρόλο που σήμερα έχουν εγκαταλειφθεί και παρακμάζουν, διατηρούν την μεγαλοπρέπειά τους και αποτελούν σημεία αναφοράς τόσο για την πόλη της Ιαλυσού όσο και για το νησί της Ρόδου.

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποτελεί μια προσπάθεια ανάδειξης της ιστορικής εξέλιξης και της σημασίας αυτών των διάσπαρτων μνημείων της αρχιτεκτονικής μας κληρονομιάς, στοιχεία που είναι σημαντικό να γίνουν κτήμα όχι μόνο των ειδικών, αλλά κυρίως των απλών κατοίκων της περιοχής, προκειμένου ο σεβασμός και η προστασία τους να γίνει πρωταρχικός στόχος όλων.

Είσοδος στον εκθεσιακό χώρο

Χώρος έκθεσης

Διότι...

“Το πρώτο βήμα για την διάσωση ενός μνημείου είναι η συνειδητοποίηση της αξίας του”

“Ο πύργος Καπετανάκη ως κέντρο ανάδειξης των πύργων της Ιαλυσού Ρόδου”
Άννα Χρυσίδη, Οκτώβριος 2018

Φωτογραφία τοπογραφικής μακέτας Ιαλυσού
κλίμακα 1:3000

Φωτογραφία μακέτας παρουσίασης
κλίμακα 1:100

Φωτογραφία μακέτας στο επίπεδο του ορόφου
αντρικός οντάς

Φωτογραφία μακέτας στο
επίπεδο του ισογείου

βοηθητικό κτίσμα
φούρνος - τζάκι

Μακέτα παρουσίασης
Κλίμακα 1:50

Βιβλιογραφία

1. **Αρφαράς Μιχαήλ Εμμανουήλ**, [2004], Ιπποτικοί και νεοκλασικοί πύργοι Ιαλυσού Ρόδου.
2. **Γκράτζιου Όλγα**, Γλυπτική και λιθοξοική στη λατινική ανατολή 13^{ος} – 17^{ος} αιώνας, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης.
3. **Ζαφειροπούλου Ντιάνα** [2004], Η Ρόδος από τον 4ο αι. μΧ μέχρι την κατάληψη από τους Τούρκους, Υπουργείο Πολιτισμού - Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων.
4. **Ζήβας Διονύσης Α.** [1976], Ζακυνθινά αρχιτεκτονικά σύμμεικτα, Τεχνικό επιμελητήριο Ελλάδος.
5. **Καραγεώργη Χρυσοβαλάντου – Ειρήνη**, [2014], Αρχοντικό Μπόνη Οθωμανικής περιόδου στο μαράσι Αγίου Γεωργίου της Ρόδου, Διπλωματική εργασία στο πλαίσιο του διατμηματικού μεταπτυχιακού προγράμματος “Προστασία Μνημείων” ΕΜΠ
6. **Μιλτιάδου-Fezans**, [2016], Σημειώσεις μαθήματος Ειδικά Θέματα Δομικής Μηχανικής 8- Κασκευές από τοιχοποιία, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, ΕΜΠ.
7. **Kollias E.**, The building materials of the monuments of the Medieval city of Rhodes and the compatibility problems with maintenance, *PACT 56* (1988), 247-257.
8. **Κόλλιας Η.** [2000], Η μεσαιωνική πόλη της Ρόδου και το παλάτι του Μεγάλου Μαγίστρου, ΥΠΠΟ – ΤΑΠ, Αθήνα 2000 β' έκδοση
9. **Μανούσου – Ντέλλα Κατερίνα**, [2014], Δωδεκανησιακά Χρονικά, Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών Δωδεκανήσου
10. **Μανούσου – Ντέλλα Κατερίνα**, [2000], Ρόδος: Στοιχεία πολεοδομικής ανάλυσης μιας μεσαιωνικής οχυρωμένης πόλης.
11. **Μουτσοπούλου Αναστασία** [1984], Ελληνική παραδοσιακή αρχιτεκτονική: Ρόδος, πύργοι, εκδόσεις Μέλισσα
12. **Μπάρδος Γεώργιος Χρ.** [2001], Τα γράμματα στα Κοσκινού, Ρόδος
13. **Ντέλλας Γεώργιος**, [2007], 15 χρόνια έργων αποκατάστασης στην Μεσαιωνική Πόλη της Ρόδου, Υπουργείο Πολιτισμού, Πρακτικά διεθνούς επιστημονικού συνεδρίου
14. **Ντέλλας Γεώργιος και Μανούσου – Ντέλλα Κατερίνα**, [2008], Μεσαιωνική πόλη της Ρόδου – Έργα αποκατάστασης 2000-2008, Υπουργείο Πολιτισμού.
15. **Ντέλλας Γεώργιος και Μανούσου – Ντέλλα Κατερίνα**, [2008], Μεσαιωνική πόλη της Ρόδου – Έργα αποκατάστασης 2011-2016, Υπουργείο Πολιτισμού.
16. **Ντέλλας Γεώργιος.**, [2012], Η πολεοδομία της Ρόδου τον 20ο αι
17. **Ντέλλας Γεώργιος.**, [2011], Οι επιρροές της ιπποτικής και της οθωμανικής αρχιτεκτονικής στην εκκλησιαστική αρχιτεκτονική της πρώτης περιόδου της τουρκοκρατίας στα Δωδεκάνησα (1523-1750).

18. **Ντέλλας Γεώργιος.**, [2007], Μορφολογικά στοιχεία των Ιπποτικών εκκλησιών της Ρόδου. – Κεφάλαιο από το βιβλίο Γλυπτική και Λιθοξοική στη Λατινική ανατολή, σ.196 – Γκράτζιου Όλγα
19. **Ντέλλας Γεώργιος – Μανούσου Ντέλλα Κατερίνα** [1992], Το κτίριο Villaragut στη μεσαιωνική πόλη της Ρόδου, Ιστορία και προβλήματα συντήρησης της μεσαιωνικής πόλης της Ρόδου, πρακτικά.
20. **Ντέλλας Γεώργιος**, [2011], Οι επιρροές της ιπποτικής και της οθωμανικής στην εκκλησιαστική αρχιτεκτονική της πρώτης περιόδου της τουρκοκρατίας στα Δωδεκάνησα (1523-1750), μέρος της διδακτορικής διατριβής "Οι σταυρολιθικές εκκλησίες της Δωδεκανήσου (1750 – 1924)".
21. **Ντέλλας Γεώργιος** [2012], Διδακτορική διατριβή – Οι σταυρολιθικές εκκλησίες της Δωδεκανήσου (1750 – 1924), ΕΜΠ
22. **Παπαχριστοδούλου Χ.** [1994], Ιστορία της Ρόδου, Στέγη γραμμάτων και τεχνών δωδεκανήσου.
23. **Παπαχριστοδούλου Χ.** [1984], Παραδοσιακοί οικισμοί δωδεκανήσου, Στέγη γραμμάτων και τεχνών δωδεκανήσου.
24. **συγγραφείς Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας** [2005], Ρόδος: Η πόλη εκτός των Τειχών 1522-1947, Συνέδριο
25. **Τσακανίκα Ε. και Αθανασιάδου Κ.**, [2007] «Η συμμετοχή του Πολιτικού Μηχανικού στη διαδικασία αποτίμησης και διαμόρφωσης προτάσεων για την αποκατάσταση ιστορικών κτιρίων. Παράδειγμα: Το τούρκικο αρχοντικό στη μεσαιωνική πόλη της Ρόδου», Πρακτικά Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου «15 χρόνια έργων αποκατάστασης στη Μεσαιωνική πόλη της Ρόδου», ΥΠΠΟ, ΤΔΠΕΑΕ, τόμος 1 σελ 145-151 και τόμος 2, Πίνακες 169-182.
26. **Τσακανίκα Ελευθερία**, [2007], Methodology concerning the restoration of historical buildings. Case studies: the turkish mansion and the hagi mehmed aga mosque in rhodes., ο.π.
27. **Τσοποτού Μελίνα Φιλίμονος** [2004], Η ελληνιστική οχύρωση της Ρόδου, Υπουργείο πολιτισμού, Δημοσιεύματα του αρχαιολογικού δελτίου ΑΡ.86 .
28. **Χατζηλάκου Μ.**, [1995] «Νεοελληνική πόλη», Εταιρεία μελέτης νέου Ελληνισμού – Μνημών

Υπηρεσίες

1. Γενικά αρχεία του Κράτους, παράρτημα Δωδεκανήσου
2. Ιταλικό και Νεώτερο φωτογραφικό αρχείο αρχαιολογικού Ιδρύματος Δωδεκανήσου
3. Κτηματολόγιο Ρόδου
4. Τμήμα πολεοδομικών εφαρμογών Ρόδου
5. ΤΔΠΕΑΕ ΡΟΔΟΥ
6. Υπηρεσία Νεωτέρων Μνημείων και Τεχνικών Έργων Δωδεκανήσου

“Το πρώτο βήμα για την διάσωση ενός μνημείου
είναι η συνειδητοποίηση της αξίας του”

